

Pille Albo

ÄRIÜHINGU JUHATUSE LIIKME PÕHIKOHUSTUSTE RIKKUMINE JA VASTUTUS

LÕPUTÖÖ

Teenusmajanduse Instituut

Ärijuhtimise õppekava

Juhendaja: Laivi Annus-Anijärv, MA

Mõdriku 2024

Autori deklaratsioon ja lihtlitsents

Mina Pille Albo, tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja teostele on viidatud õiguspäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

Juhendaja Laivi Annus-Anijärv/*allkirjastatud digitaalselt*/

Lõputöö on kaitsmisele lubatud Teenusmajanduse instituudi direktori korraldusega nr 1-14/24/2 kuupäev 09.01.2024

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Pille Albo

sünnikuupäev: 04.04.1985

annan Tallinna Tehnikakõrgkoolile (edaspidi kõrgkool) tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Äriühingu juhatuse liikme põhikohustuste rikkumine ja vastutus

1. reprodutseerimiseks paberkandjal kõrgkooli raamatukogus avaldamise ja säilitamise eesmärgil;
2. elektroonseks avaldamiseks kõrgkooli repositooriumi kaudu;
3. kui lõputöö avaldamisele on instituudi direktori korraldusega kehtestatud tähtajaline piirang, lõputöö avaldada pärast piirangu lõppemist.

Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile ja kinnitan, et:

1. lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid ega muid õigusi;
2. PDF-failina esitatud töö vastab täielikult kirjalikult esitatud tööle.

Mõdriku, 09.01.2024 /*allkirjastatud digitaalselt*/

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1 LÕPUTÖÖ METOODIKA.....	7
2 ÄRIÜHINGU JUHATUS JA JUHATUSE LIIKME PÕHIKOHUSTUSED.....	10
2.1 Juhatuse liikme põhikohustused	11
2.1.1 Hoolsuskohustus ja selle komponendid	12
2.1.2 Lojaalsuskohustus ja selle sisu.....	14
2.1.3 Raamatupidamise korraldamise kohustus	17
3 JUHATUSE LIIKME KOHUSTUSTE RIKKUMINE	20
3.1 Kohustuste rikkumisel vastutuse kohaldamise eeldused	20
3.2 Tsiviilõiguslik-, karistusõiguslik- ja haldusvastutus	23
3.2.1 Tsiviilõiguslik vastutus	23
3.2.2 Karistusõiguslik vastutus.....	25
3.2.3 Haldusvastutuse sisu ja selle kohaldamine.....	27
3.3 Järeldused riigikohtu praktikast lähtuvalt.....	29
KOKKUVÕTE.....	32
SUMMARY	34
VIIDATUD ALLIKAD.....	36
LISA 1. DOKUMENDIVAATLUSE TABEL	42

SISSEJUHATUS

Tsiviilõiguses eristatakse juhatuse liikme vastutust kolme peamise osapoole – äriühingu, osanike või aktsionäride ja kolmandate isikute ehk võlausaldajate ees ning vastutus põhineb ühinguõiguslikul õigussuhtel. Juhatuse liikme kohustused äriühingu ees tulenevad kas seadusest, äriühingu põhikirjast, kõrgemalseisva organi otsustest või juhatuse liikme lepingust ning liigituvad peamisteks kohustusteks ja spetsiifilisteks kohustusteks. Peamiste kohustustena käsitletakse ühingu juhtimise ja esindamise kohustust, spetsiifiliste kohustustena aga informatsiooni andmist, aruandluse koostamist ja selle esitamist. Spetsiifiliste kohustuste alla kuuluvad nii raamatupidamise korraldamise kohustus, kui ka pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustus. (Liin S. , 26.10.2022)

Äriühingu juhatuse liikme üheks spetsiifiliseks kohustuseks on aruandluse esitamine ja kestlikkuse aruanne, teise sõnaga ühiskondliku mõju raport, puudutab kõige rohkem lõppenud majandusaasta aruande tegevusaruande osa. Lõputöö teema on aktuaalne, sest juhatuse liikme kohustusega seondult on järjest enam aktuaalsust koguv ESG (environmental, social governance) juhtimine, kus tähelepanu pööratakse keskkonnale, sotsiaalsetele ja juhtimisalastele aspektidele (Brock, 22.03.2023). Euroopa Liidu rohelises kokkuleppes (European Green Deal) seatud eesmärkide, rohepöörde ja 2050. aastaks kliimaneutraalsuseni jõudmist toetab hiljuti vastu võetud uus kestlikkusaruandluse direktiiv (Kestlikkusaruandlus, viimati uuendatud 19.05.2023). Direktiivi kohaselt muutub kohustuslikuks, lisaks tavapärastele majandustulemust iseloomustavate näitajate avaldamisele, ka täiendava teabe avaldamine äriühingu ärimudeli mõjust selle tegevuse jätkuvusele. Samuti tuleb esitada informatsiooni väliste ettevõtte jätkusuutlikkust mõjutavate tegurite kohta, näiteks kliimamuutustest tulenevad riskid ja keskkonnakaitsest tulenevad riskid. (Pedak, 01.2023)

Direktiiviga laiendatakse kestlikkusearuandluse standarditele alluvate ettevõtete ringi, kaasates ka suurettevõtteid ja enamikke äriühinguid, mis on noteeritud reguleeritud turgudel Euroopa Liidus (Kose, 21.12.2022). Eestis tähendab see täiendava aruandluskohustuse täitmist ligi 1,4%-le ettevõtetele, kes aga moodustavad kõigi Eesti äriühingute varadest ja müügitulust 40% (Suutre, 28.09.2023). Lisaks suurettevõtetele, on paremate lisarahatus võimaluste kaasamiseks ning rohepöörde õnnestumisele kaasaaitamiseks mõistlik kasutada ESG põhimõtteid äriühingu juhtimisel ka mikro- ja väikeettevõtjatel, rakendades juhatuste liikmete tegevuses eetilisi standardeid, juhatuse liikmete ja omanike kattuvuse

vältimist, läbipaistvat finantsaruandlust ning kõigi teiste juhatusele omaste kohustuste vastutustundlikku täitmist nii suures ulatuses kui võimalik.

2023. aastal äriregistri seaduse (ÄRS) kehtima hakanud muudatustega laiendati registripidaja õiguseid ning ÄRS § 61 kohaselt võib registripidaja trahvida aruande esitamiskohust eiravat juriidilist isikut ning kustutada registrist selline juriidiline isik, kes ei ole täitnud oma kohustust poolt täiendavalt määratud tähtaja ületamisel (äriregistri seadus § 61). Majandusaasta aruande esitamise kohustus oli 2023. aastal ligikaudu 290 000 äriühingul, kohustuse täitis tähtajaks aga 162 689 juriidilist isikut ehk 56% kõikidest aruandekohustuslastest (Tuulik, 04.07.2023). Registripidaja on asunud enda õiguseid kehtestama ning 1349 ettevõttele on määratud trahv aruande esitamata jätmise eest, trahvihoiatuse on aga tehtud 8234 ettevõttele. 11 004 ettevõtet on saanud hoiatuse registrist täielikult kustutamise kohta. (Taveter, 18.11.2023)

Lisaks pidevalt laienevale aruandluskohustusele ja registripidaja õiguste täiendamisele, esineb probleeme juhatuse liikme kohustuste täitmisega. Kohustusi tuleb pidevalt juurde, tuues kaasa täiendavaid väljakutseid ettevõtte juhtimisel ja strateegilisel planeerimisel. Erialspetsialistid on välja toonud, et peamised kohustuste rikkumised on seotud laenulepingutega, mis on sõlmitud turutingimustest oluliselt erinevatel alustel: madalam laenuintress, kõrge või väga madal ostuhind ja puuduv tagatiskokkulepe. Samuti esineb juhtumeid seoses sularaha väljavõtmisega äriühingu pangakontolt, kus juhatuse liige ei suuda tõendada et väljavõetud sularaha kasutati äriühingu huvides või et sularaha tehingu tegemisel ei esinenud huvide konflikti juhatuse liikme ja äriühingu huvide vahel. (Aas, 26.05.2022)

Lõputöö eesmärk on välja selgitada juhatuse liikme kohustuste sisu selgitused ja rikkumiste tunnused Riigikohtupraktikas hindamaks juhatuse liikme kohustuste rikkumisi praktikas selle teadlikkuse suurendamiseks juhatuse liikmel ennetamaks kohutuste rikkumisi.

Eesmärgi täitmiseks on autor seadnud järgmised uurimisülesanded:

1. seadusele ja teoreetilistele allikatele tuginedes tuua välja äriühingu juhatuse liikme põhikohustused ja nende kohustuste sisu;
2. selgitada välja seadusest tulenev juhatuse liikme põhikohustuste rikkumisega kaasnev vastutus ja selle kohaldamine eriala allikate põhjal;

3. kaardistada ja analüüsida Riigikohtupraktika põhjal juhatuse liikme kohustuste sisu tähendust, rikkumisi ja vastutust, et välja selgitada rikkumiste tunnused;
4. teha järeldusi enim rikutud kohustuste, nende tähenduse ning vastutuse kohaldamise osas, et suurendada juhatuse liikmete teadlikkust kohustustest ennetamaks nende rikkumist.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist, mis omakorda on jaotatud alapeatükkideks. Esimeses peatükis keskendutakse lõputöö metoodikale, kus kirjeldatakse uurimismeetodeid ja analüüsistrateegiaid, mida on kasutatud käesoleva lõputöö raames. Teises peatükis käsitletakse juhatuse liikme põhikohustusi, muu hulgas ka lojaalsus- ja hoolsuskohustust. Kolmandas peatükis käsitletakse juhatuse liikme kohustuste rikkumist ja vastutuse kohaldamise eelduseid. Selles peatükis analüüsitakse, millistele tingimustele ja olukordadele võib viidata kui juhatuse liikme kohustuste rikkumisele ning millised on sellele järgnevad õiguslikud tagajärjed. Lõputöö ülesehitus on vertikaalne, kus teoreetilised ja empiirilised osad vahelduvad, võimaldades nii teoreetiliste käsitluste süvendatud uurimist kui ka nende praktilise rakendamise analüüsi. Lõputöö kirjutamisel on kasutatud Eesti Vabariigis kehtivaid õigusakte, nende kommenteeritud väljaandeid ja erialaspetsialistide poolt koostatud päevakajalisi artikleid ning neid on refereeritud. Lisaks on empiirilise uuringu läbiviimiseks kasutatud teemakohaste märksõnadega leitud riigikohtulahendeid.

1 LÕPUTÖÖ METOODIKA

Äriühingu juhatus vastutab muuhulgas ka äriühingu raamatupidamise korraldamise eest ning sinna hulka kuulub ka kohustus esitada õigeaegselt lõppenud majandusaasta aruanne (ÄS § 179 p 1). Lõputöö probleemi iseloomustab fakt kohustuse olemasolu vähese teadlikkuse kohta: majandusaasta aruande esitamise kohustus oli 2023. aastal ligikaudu 290 000 äriühingul, kohustuse täitis tähtajaks aga 162 689 juriidilist isikut ehk 56% kõikidest aruandekohustuslastest (Tuulik, 04.07.2023).

Raamatupidamise korraldamise vajalikkusest arusaamiseks ja selle oskuslikuks korraldamiseks on oluline juhatuse liikme heal tasemel finantskirjaoskus, mis vähendab äriühingu finantsilisi piiranguid, viies miinimumini riskid mis on seotud tehtavate investeeringute tagasiteenimisega (Duréndez, A., *et al*, 08.01.2023). Finantskirjaoskus hõlmab mitmeid aspekte, sealhulgas teadmisi finantsteenustest, samuti ka teadlikkust nende teenuste pakutavatest võimalustest ja riskidest. Pädevus finantsalastes küsimustest võimaldab vältida juhtimisvigu ja teha teadlikke otsuseid rahaliste vahendite haldamisel, mis on otseselt seotud majandusliku heaoluga. (Rahandusministeerium, 2021)

Juhatus liikme põhikohustuste hulka kuulub ka pankrotiavalduse õigeaegne esitamine (Aas, 26.05.2022). Oluliseks muutub selle kohustuse järgimine just olukorras, kus äriühing on muutunud maksejõuetuks, mis pankrotiseaduse (PankrS) § 1 järgi tähendab et „*võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine*“ (PankrS § 1 lg 3). Varade võimalikult suures ulatuses säilitamiseks ja võlausaldajate nõuete maksimaalseks rahuldamiseks on oluline esitada pankrotiavaldus õigeaegselt. Lisaks tagab selline õigeaegne avalduse esitamine, et maksejõuetu äriühing ei jätku majandustegevust, kus tal pole võimalik täita tekkivaid kohustusi. (Aas, 26.05.2022) Maksukorralduse seaduse (MKS) kohaselt on maksuhalduril õigus võtta kasutusele mitmeid meetmeid maksuvõla sissenõudmiseks, sealhulgas jälgida, kas äriühingu juhatuse liige on esitanud pankrotiavalduse vastavalt seaduses ettenähtud tähtajale, milleks on hiljemalt 20 päeva jooksul alates püsiva maksejõuetuse tekkimisest (MKS).

Lõputöö eesmärk on välja selgitada juhatuse liikme kohustuste sisu selgitused ja rikkumiste tunnused Riigikohtupraktikas hindamaks juhatuse liikme kohustuste rikkumisi praktikas selle teadlikkuse suurendamiseks juhatuse liikmel ennetamaks kohutuste rikkumisi.

Eesmärgi täitmiseks on autor seadnud järgmised uurimisülesanded:

1. seadusele ja teoreetilistele allikatele tuginedes tuua välja äriühingu juhatuse liikme põhikohustused ja nende kohustuste sisu;
2. selgitada välja seadusest tulenev juhatuse liikme põhikohustuste rikkumisega kaasnev vastutus ja selle kohaldamine eriala allikate põhjal;
3. kaardistada ja analüüsida Riigikohtupraktika põhjal juhatuse liikme kohustuste sisu tähendust, rikkumisi ja vastutust, et välja selgitada rikkumiste tunnused;
4. teha järeldusi enim rikutud kohustuste, nende tähenduse ning vastutuse kohaldamise osas, et suurendada juhatuse liikmete teadlikkust kohustustest ennetamiseks nende rikkumist.

Et saavutada püstitatud eesmärki, viiakse läbi empiiriline uuring, mis oma olemuselt on kvalitatiivne. Kvalitatiivse uuringu peamine eesmärk on õppida ja omandada arusaam uuritavast probleemist (Creswell, 2018) milleks lõputöö raames on selgitada välja seadusest tulenev juhatuse liikme põhikohustuste rikkumisega kaasnev vastutus ja selle kohaldamine eriala allikate põhjal. Kvalitatiivsele uuringule iseloomulikult on andmekogumise meetodiks dokumendivaatlus (Creswell, 2018). Dokumentidena kasutatakse riigikohtulahendeid aastate 2015-2023 kohta. Vaadeldavad riigikohtulahendid kuuluvad eraõiguse valdkonda ja puudutavad juriidilise isiku juhatuse liikme põhikohustuste rikkumise tõttu vastutust juriidilise isiku ees. Dokumendivaatluse käigus tuvastatakse juhatuse liikme põhikohustuste rikkumise tunnused. Dokumendivaatluse kohta koostatakse dokumendivaatluse tabel, mis on lisatud lõputöö osas Lisad ja milles tuuakse välja riigikohtuasja number, asja menetlev kohus ja kohtulahendi jõustumise kuupäev.

Lähenemisviis empiirilisele uuringule on deduktiivne, selle käigus kirjeldatakse kõigepealt teoreetilisi seisukohti ning seejärel vaadeldakse kas need seisukohad kohalduvad üksikjuhtumitele (Bell, E., Bryman, A., & Harley, B., 2019). Kui lõputöö esimeses osas kirjeldatakse juhatuse liikmete põhilisi kohustusi ja vastutust peamiselt seadusest tulenevate lähtekohtadega, siis deduktiivse lähenemise käigus analüüsitakse riigikohtulahenditest märksõnade abil leitud kindlate kohustuste esinemist ja sisu ning kohustuste rikkumiste tunnuseid. Andmeanalüüsi meetodina kasutatakse võrdlust teooria ja praktiliste juhtumite vahel, mis võimaldab paremini omandada arusaama ja seoseid (Bell, E., Bryman, A., & Harley, B., 2019) ning selle teostamiseks vaadeldakse riigikohtulahendeid ja uuritakse nende sisu, tuues välja spetsiifilised tunnused juhatuse liikme kohustuste rikkumise kohta. Järgnevalt kirjeldatakse riigikohtu

kolleegiumi seisukohti, nende põhjendusi arvamusele ja kui esineb lõplik otsus, siis ka vastutuse kohaldamine kohustuste rikkumise eest.

Tulenevalt lõputöö teemast ja seadusandlikust sisust piirdub töö autor ainult järelduste tegemisega ja nende kirjeldamisega välja selgitatud juhatuse liikmete poolt enim rikutud kohustuste ja nendega kaasneva vastutuse kohta.

2 ÄRIÜHINGU JUHATUS JA JUHATUSE LIIKME PÕHIKOHUSTUSED

Vastavalt äriseadustikule (ÄS) on eraõiguslikest juriidilistest isikutest äriühinguteks täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu (ÄS § 2 lg 1). Juriidilist isikut juhivad selle organid, milleks võivad olla juhatus, nõukogu või mõni muu organ, ettevõtte tegevus aga väljendub juhatustegevuse kaudu, mis omakorda saavad toimida vaid füüsiliste isikute tegevuse läbi (Arumäe, 2013, lk 177). Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) paragrahvi 31 järgi on eraõigusliku juriidilise isiku organiteks üldkoosolek ja juhatus (TsÜS § 31 lg 1) ning juhtorganiteks juhatus ja selle olemasolul ka nõukogu (TsÜS § 31 lg 2). Juhtimise keskselt ehk horisontaalselt liigituvad ühingu organid kehtiva õiguse järgi juhatusteks ja muudeks organiteks, kus juhatused jagunevad omakorda juhatuseks ja nõukoguks, muude organite all mõistetakse omanike koosolekut. (Arumäe, 2013, lk 179)

Juhatus võib olla nii üheliikmeline ja koosneda ainult juhatajast, kui ka mitme liikmeline. Juhatuse liikmed esindavad ja juhivad äriühingut, neil on nii juhtimisõigused kui ka kohustused tegeleda äriühingu juhtimisega ning vastutada selle tegevuse eest. Juhatuse liikmele kohaldatavad nõuded ÄS-i järgi:

- juhatuse liige peab olema teovõimeline – täielikult teovõimeline on 18 aastane ehk täisealine isik (ÄS § 180 lg 2 ja § 308 lg 2). TsÜS § 8 lg 1 järgi tähendab teovõime isiku võimet sooritada isiklikult tehinguid ja tuua sellega kaasa muudatusi enda õiguste ja kohustuste suhtes neid omandades, muutes või lõpetades ning isik saab adekvaatselt aru enda tehtud tegude tähendusest. Erilist tähelepanu tuleb pöörata sellele, et teovõime tähendab teha kehtivaid tehinguid. (Varul, P., *et al.*, TsÜS komm., 2023).
- juhatuse liige ei pea olema osanik ega aktsionär (ÄS § 180 lg 2 ja § 308 lg 1) – võimalik on kasutada professionaalset värbamisteenust pakkuva ettevõtte teenuseid ja palgata juhatuse liikmeks hea maine ja kõrgetasemel ametialaste oskustega isik.
- juhatuse liikmena ei saa tegutseda isik, kelle suhtes on kohus kohaldanud ettevõtluskeeldu, juhatuse liikmena tegutsemise keeldu, äriühinguga samal tegevusalal tegutsemise keeldu, kohtulahendi või seaduse alusel juhatuse liikmena tegutsemise keeldu (ÄS § 180 lg 3¹).

Juhatuse liikmed valitakse ja kutsutakse tagasi osanike poolt (ÄS § 184 lg 1). Juhatuse liikme ametiaeg võib olla tähtajatu, kui äriühingu põhikirjaga ei ole sätestatud tähtaega. Juhatuse liikme volitused võivad

kehtida tähtajatult, kuid tavapärane on kolmeaastane ametiaeg, mille pikendamise otsus ei tohi olla varem kui üks aasta enne ametiaja lõppu ning volituste aega ei saa pikendada pikemaks ajaks kui seadus või äriühingu põhikiri ette näevad. Ametiaja pikenemisest tuleb viivitamata teavitada ka äriregistri pidajat. (Liivik, 25.01.2022) Juhatusel liige võib igal ajal tagasi astuda, esitades vastavasisulise teate teda ametisse määranud organile (ÄS § 184 lg 7), samuti võib juhatuse liikme tagasikutsumine toimuda osanike otsusel, sõltumata põhjusest (ÄS § 184 lg 3).

Kokkuvõtvalt juhivad äriühinguid erinevad organid ja nendeks võivad olla juhatus, nõukogu või üldkoosolek. Juhatus võib olla nii üheliikmeline, kui ka koosneda mitmest liikmest ja juhatuse liikmetel on äriühingu esindamise ja juhtimise kohustused. Äriseadustikuga kohaldatakse juhatuse liikmetele teatavaid nõudeid selle osas, kes saab ja võib olla juhatuse liikmeks ja reguleeritakse valimise, tagasikutsumise ja volituste määramise korda, mida omakorda võib täiendada äriühingu põhikirjaga.

2.1 Juhatusel liikme põhikohustused

Tsiviilõigused- ja kohustused tekivad tehingutest, seaduses sätestatud sündmustest ja muudest toimingutest, samuti õigusvastastest tegudest (TsÜS § 5). Sündmused on faktilised olukorrad, mis ei sõltu inimestest ja õiguslikku tähendust omavad sellised sündmused, mis viivad kellegi subjektiivse õiguse või kohustuse tekkimise, muutumise või lõppemiseni. Subjektiivsete tsiviilõiguste ja -kohustuste peamisteks allikateks on seadus ja tehing.

Tehing on oluline viis õiguste ja kohustuste tekkimiseks, kus toimingute abil avaldatakse tahtmist saada kindlaid õiguslikke tagajärgi. Tehing võib olla ühe- või mitmepoolne, tähendades kas ühe osapoole tahteavaldust või mitme osapoole kokkulepet. Tehing erineb teistest õiguste ja kohustuste tekkimise alustest selle poolest, et pärast tehingu tegemist tulenevad nii seadusest, kui ka tehingu enda sisust õigused ning kohustused. Muudeks toiminguteks on muud õiguslikud teod eesmärgiga luua, muuta või lõpetada õigussuhteid (Varul, P. *et al*, TsÜS komm.,2023).

Juhatusel liikmete üldised kohustused moodustavad põhilise standardi, mille alusel hinnatakse juhatuse liikmete kõiki teisi kohustusi ja käitumist (Arumäe, 2013, lk 182). Kohustused on sätestatud seaduse ja põhikirjaga, kõrgemate organite otsuste ning juhatuse liikme ja äriühingu vahel sõlmitud kirjalike kokkulepetega (Varul, P.,*et al*, 2005, lk 53). Lisanduvalt saavad kohustused tuleneda äriühingu

kindlast liigist, tegevusvaldkonnas sissejuurdunud tavadest, konkreetsetest kindlaksmääratud nõuetest või erinevuste olemasolust, mis omavad tähtsat rolli äriühingu tegevusele.

Juhatuse liikme kohustused võib tulenevalt nende olemusest jagada üldisteks, põhilisteks ja spetsiifilisteks (Tiivel, Äriühingu juhtorgani liikme kohustused ja vastutus. Magistritöö, 2004, lk 13). Üldised kohustused tulenevad TsÜS § 35-st ja nendeks on juhatuse liikme hoolsus- ja lojaalsuskohustus. Hoolsus- ja lojaalsuskohustuse üldiseks sisuks on tegutsemine ettevõtte huvides, põhjustamata ettevõttele kahju ning vältimaks võimupositsiooni ärakasutamist isikliku kasu saamise eesmärgil. Hoolsus- ja lojaalsuskohustust kirjeldatakse põhjalikumalt alapeatükkides 2.1.1 ja 2.1.2. Põhikohustused on seotud äriühingu tegevuse juhtimise, planeerimise ja järelevalvega. Lisaks üldistele kohustustele, mida juhatuse liikmed peavad täitma, on spetsiifilisteks kohustusteks informatsiooni andmine ja aruandluse koostamine ning õigeaegne esitamine kõrgemalseisvale organile, seal hulgas ka raamatupidamise korraldamise kohustus ja maksejõuetuse puhul pankrotiavalduse õigeaegne esitamine. (Liin S. , 2022).

2.1.1 Hoolsuskohustus ja selle komponendid

TsÜS § 35 järgi peab juriidilise isiku juhtorgani liige täita temal lasuvaid seadusest ja põhikirjast tulenevaid kohustusi. Lisaks sellele peavad nad oma tööd tehes järgima tavaliselt oodatavat hoolt ja olema juriidilise isiku suhtes lojaalsed. Hoolsuskohustus on nagu käitumisjuhise, millest juhtorgani liige oma tegevuses lähtub ja mille abil saab hinnata juhatuse liikme peamiste ja spetsiifiliste kohustuste täitmist. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm., 2023) Äriühingute juhatuse liikme hoolsuskohustutust sätestab täpsemalt ÄS § 187 lg 1 ja § 306 lg 2, mille kohaselt juhatuse liige peab täitma oma kohustusi korraliku ettevõtja hoolsusega ja tegusema äriühingu jaoks majanduslikult kõige otstarbekamal viisil. Hoolsuse nõue hõlmab ka vajadust hinnata riske, teha õigeaegseid ja informeeritud otsuseid ning täita kõiki seaduslikke ja eetilisi kohustusi. Hoolsuskohustus jaotatakse kolmeks komponendiks: hoolsus, informeeritus ja riskide hindamine ning igal komponendil on täpsemasisulisemad kirjeldused, millest olulisemad on välja toodud Joonisel 1.

Hoolsuskohustuse komponendid	Hoolsus	Käitumise objektiivne standard
		Kohustus tegutseda majanduslikult kõige otstarbekamal viisil
		Sõltub äriühingu tegevusvaldkonnast/suurusest/juhatus e liikme isikuomadustest/käsundi laadist
	Informeeritus	Kohustus olla piisavalt informeeritud enne juhtimisotsuse tegemist
	Riskide hindamine	Kohustus hinnata tehinguga kaasnevaid riske, mis temast sõltumata võivad realiseeruda

Joonis 1. Hoolsuskohustuse komponendid ja nende sisu (Varul, P., et al., TsÜS komm, 2023).

Juhatusel ei ole võimalik õigustada oma kohustuste mittetäitmist väitega, et need ületavad tema võimeid. Kui juhatuse liige teeb küll maksimaalseid pingutusi, kuid siiski ei suuda täita oma kohustusi, rikub ta samal ajal hoolsuskohustust. Isik, kes mõistab, et ta ei suuda talle pandud ülesannetega hakkama saada näiteks talle vajalike teadmiste puudumise tõttu, ei peaks andma nõusolekut saada juhatuse liikmeks valitud ning kui ta juba on valitud, peaks ta vastava õigussuhte lõpetama enda initsiatiivil. (Varul, P., et al., VÕS komm., 2021)

Lisaks hoolsusele peab juhatuse liige enda õiguste teostamisel lähtuma hea usu põhimõttest (TsÜS § 138 lg 1), mis seisneb käitumises ausalt, läbipaistvalt ja mõistlikult. See hõlmab ka kohustust hoida ärisaladusi ja mitte kasutada neid ebaausatel eesmärkidel. Heas usus toimimine on usalduse ja hea maine säilitamine lepingulistes suhetes, kus lepinguosalisel peavad teineteist teavitama kõigist asjaoludest, mis võivad mõjutada lepingust tulenevate kohustuste täitmist. Hea usu põhimõte on üldine õiguslik põhimõte, mis nõuab isikutelt ausust, lojaalsust ja mõistlikkust nende õiguslikes suhetes teiste isikutega (Tasane, 2019). See põhimõte on mõeldud tagama õiglase ja ausa käitumise ning kaitsema isikute õiguspäraseid ootusi õigussuhtes ning võib asetseda kõrgemal tasemel konkreetsetest seadustest või lepingulistest kokkulepetest. Äriühingu ja tema juhatuse vaheline õigussuhe on oma olemuselt käsundilaadne ning võlaõigusseaduse (VÕS) paragrahv 620 sätestab et käsundisaajal on kohustus täita talle antud käsundit lojaalselt ja vajaliku hoolsusega, olenevalt käsundi laadist (VÕS § 620 lg 1). Hoolsuskohustuse sisuna

tuuakse välja VÕS § 620 lg-s 2 et „*käsundisaajal on kohustus täita käsund käsundiandja jaoks parima kasuga ning ära hoida kahju tekkimine käsundiandja varale*“. (Varul, P., et al., VÕS komm., 2021)

Kohtuasjas nr 2-19-3736 oli tegemist äriühingu juhatuse liikme ja äriühingu võlausaldaja vahelise vaidlusega. Juhatuse liikmele heideti ette hoolsuskohustuse rikkumist kuna ta ei järginud korraliku ettevõtja hoolsust ja tema käitumine oli vastuolus headele kommetele käitumisega. Hoolsuskohustuse rikkumine seisnes selles, et juhatuse liige oli samaaegselt osaline ka teise äriühingu juhatuses ning esitas teise äriühingu nimel võltsitud rendiarveid ruumide eest, mida äriühing enda majandustegevuses kunagi ei kasutanud, esimesele äriühingule. Selliselt käitudes tekitas äriühingu juhatuse liige kahju esimesele äriühingule kogusummas 597 319,01 eurot. Riigikohus selgitas kohustust käituda hea usu põhimõtte järgi läbi VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8, mille alusel võib juhatuse liige vastutada heade kommete vastase tahtliku käitumisega tekitatud kahju eest. Kolleegium toob välja, et käitumine on vastuolus üldtunnustatud heade kommetega juhul kui teo eesmärk on teise isiku, antud juhul äriühingu, tahtlik kahjustamine ja juhatuse liige mõistis oma käitumise õigusvastasust. (Riigikohtulahend nr 2-19-3736, 23.02.2022)

2.1.2 Lojaalsuskohustus ja selle sisu

Juhatuse liige on kohustatud tegutsema äriühingu parimates huvides ning üks oluline aspekt selles on lojaalsuskohustus. Juhatuse liikmele seadusest tulenev üldine lojaalsuskohustus tähendab, et juriidilise isiku juhatuse liige on kohustatud vältima huvide konflikti enda ja äriühingu vahel ning mitte eelistama enda huve äriühingu huvidele. (Varul, P., et al, TsÜS komm.,2023)

Lojaalsuskohustust jaguneb omakorda ärisaladuse hoidmise ja huvide konflikti vältimise kohustuseks ning laenu- ja konkurentsikeeluks (Tiits & Laanemäe, Juhatuse liikme õigused, kohustused ja vastutus, 2020).

Juhatuse liikmele kohaldub konkurentsikeeld ÄS § 185 lg 1 alusel, mille järgi on juhatuse liikmel keelatud tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana samal tegevusala, kus ta on juhatuse liige. Lisanduvalt ei ole lubatud juhatuse liikmel olla konkureeriva äriühingu juhtorgani liige, välja arvatud juhul kui tal on osanike või nõukogu olemasolul nõukogu nõusolek. Samas ei keela kehtiv seadusandlus juhatuse liikmel töötada töölepingu alusel teise äriühingu juhatuse juures (Saare, 2022). Konkurentsikeelu selgemaks ja paremaks määratluseks on soovitatav sõlmida äriühingu ja juhatuse liikme vahel juhatuse liikme leping

ja selles täpselt kirja panna millised on äriühingu konkurendid kelle puhul juhatuse liikmele konkurentsikeeldu rakendatakse (Kõrgesaar & Laasik, 2021).

Laenukeelu eesmärk on kaitsta piiratud vastutusega äriühingute – osaühingud ja aktsiaseltsid – finantsstabiilsust ja võlausaldajate huve. ÄS § 159 ja § 281 kehtestavad laenukeelu põhimõtte, mis keelab piiratud vastutusega äriühingutel anda laenu osanikele, kelle osalus ületab 5% osakapitalist, või aktsionäridele, kellel on rohkem kui 1% aktsiakapitali. Lisaks on äriühingul keelatud anda laenu oma juhatuse ja nõukogu liikmetele ning prokuristidele. (Sallaste, 06.06.2019) Vastavalt ÄS § 159 järgi on laenukeeldu rikkuvad tehingud õigustühised (ÄS § 159).

Konfidentsiaalsuskohustuse sätestab ÄS-i § 186 ning seisneb äriühingu juhatuse liikme kohustuses hoida äriühingu ärisaladust (ÄS § 186). Ärisaladus hõlmab eelkõige kaubanduslikku või tehnilist teavet, mida ei ole võimalik avalikult kätte saada ja mida ettevõtja hoiab konfidentsiaalsena, sest teabe volitamata avalikustamine võib kahjustada ettevõtte ärihuve (Ebbausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus, Vastu võetud 07.12.2018). Juhatuse liige peaks rakendama vajalikke meetmeid, et tagada ärisaladuste turvalisus, sealhulgas piiratud juurdepääs teabele, salajase teabe märgistamine, lepingulised kohustused ning vajadusel konfidentsiaalsuskokkulepped teiste isikutega (Arumäe, 2013, lk 192). Ärisaladuse hoidmise kohustus kohaldub ka pärast juhatuse liikme staatuse lõppu, mistõttu on soovituslik sätestada juhatuse liikme lepingus detailselt ärisaladuse hoidmise kohustuse kestus (Tiits, K; Laanemäe, L, 27.01.2021).

Üheks olulisemaks lojaalsuskohustuse komponendiks on kohustus vältida huvide konflikti (Arumäe, 2013, lk 193) Huvide konflikti olukord tekib siis, kui juriidilise isiku juhatuse liikme isiklikud huvid mõjutavad tema võimet teha objektiivseid otsuseid juriidilise isiku huvides. Huvide konflikt võib tekkida eriti juhul, kus kehtib hääleõiguse piirang tehingute puhul, mis on täielikult juhatuse liikme kontrolli all. Juhatuse liikme lepingus on võimalik laiendada ja täpsustada huvide konflikti vältimise tingimusi, eriti tehingute tegemist juhatuse liikme lähikondsetega. Juhatuse töökorralduse reeglites võib täpsemalt sätestada, kuidas erinevaid huvide konflikti olukordi menetletakse. (MyFondia, 2022) Olukorda, kus juhatuse liige sooritab tehingu endaga seotud äriühinguga ja tehingu tingimused erinevad märkimisväärselt turuhinnast, võib nimetada huvide konfliktiks (Mägi, 19.10.2021). Muul viisil lojaalse käitumise all mõistetakse üldist lojaalsust, mida oodatakse juriidilise isiku juhatuse liikmelt suhteis ühingu omanike ja kollektiivi liikmetega (Oltjer & Mägi, 08.05.2023)

Kohtuasja nr 2-17-10474/80 puhul oli tegemist osaühingu juhatuse liikme tema ametikohalt tagasikutsumise vaidlusega. Pooled vaidlesid selle üle, millised on osaühingu juhatuse liikme kohtukaudu tagasikutsumist õigustavad ja mõjuvad põhjused ning kas need esinesid vaidlusaluses juhtumis. Juhatuse liikme tagasikutsumise nõude põhjenduseks toodi muuhulgas hoolsuskohustuse rikkumist: juhatuse liige ei tegutsenud osaühingu jaoks majanduslikult kõige otstarbekamal viisil andes eritingimustel laenu osaühingu varade arvelt kolmandale isikule ning jättis laenulepinguga koos sõlmimata laenu tagatisega tagamise kokkuleppe. Riigikohus on selgitanud kohustust käituda majanduslikult kõige otstarbekamal viisil läbi ÄS § 187 lg 1, mille kohaselt äriühingu juhatuse liikmel tuleb täita enda kohustusi korraliku ettevõtja hoolsusega. Korraliku ettevõtja hoolsusega käitumist saab teha kindlaks ärilise kaalutluse reeglil põhineva käitumisstandardiga, mida kirjeldatakse järgnevalt: juhatuse liige on ärilise otsuse tegemisel olnud piisavalt informeeritud, käitunud heas usus ning on veendunud et tehtud otsus teenib äriühingu huve (Tarvis, 2019). Spetsiifilistest kohustustest toodi välja raamatupidamise kohustuse rikkumine – juhatuse liige jättis majandusaasta aruande osanikele kinnitamiseks edastamata. (Riigikohtulahend 2-17-10474/80, 18.12.2019)

Kohtuasjas nr 2-21-16071 puhul oli tegemist äriühingu võlausaldaja, äriühingu ja äriühingu juhatuse liikmete vahelise vaidlusega. Osapooled vaidlesid selle üle kas juhatuse liikmed on rikkunud korraliku ettevõtja hoolsus- ja lojaalsuskohustust ja tekitanud niimoodi käitudes kahju teistele äriühingutele ja äriühingu võlausaldajale. Hoolsus- ja lojaalsuskohustuste rikkumise põhjenduseks toodi juhatuse liikme poolt äriühingu vara mittesihotstarbeline kasutamine ja raha ettevõttest välja viimine, mille tulemusena muutus äriühing varatuks. Riigikohus on selgitanud juhatuse liikme lojaalsus- ja hoolsuskohustuse sisu läbi eelnevate riigikohtu lahendite, tuues välja et lojaalsuskohustus seisneb eelkõige juhatuse liikme kohustuses eelistada äriühingu huvisid enda isiklikele huvidele ja vältida võimalikku tekkida võivat huvide konflikti tehes tehinguid endaga seotud äriühingutega. Hoolsuskohustuse selgitusena toob riigikohus välja, et äriühingu juhatuse liige peab olema oma tegevuses hoolas ning võtma vastu äriühingule olulisi otsuseid olles eelnevalt piisavalt informeeritud nende otsuste mõjudest ja tagajärgedest äriühingule. Lisanduvalt tähendab hoolsuskohustus ka põhjendamatute riskide võtmata jätmist, läbi mille minimeeritakse äriühingule tekkida võivat kahju tulenevalt juhatuse liikme poolt vastu võetud otsustest. (Riigikohtulahend nr 2-21-16071, 24.05.2023)

Vaadeldud kohtulahendite põhjal saab kokkuvõtvalt välja tuua, et hoolsus- ja lojaalsuskohustus seisneb peamiselt juhatuse liikmete kohustuses käituda korraliku ettevõtja hoolsusega pidades silmas äriühingu

huve ja vältida võimalikku huvide konflikti tehes tehinguid endaga seotud äriühingutega. Juhatuse liikmel on kohustus olla oma tegevuses hoolas, teha otsuseid mis teenindavad äriühingu huve ning olla piisavalt informeeritud nende otsuste mõjudest ja tagajärgedest äriühingule. Hoolsuskohustus hõlmab ka põhjendamatute riskide võtmise vältimist, et minimeerida äriühingule tekkivat kahju juhatus liikme otsuste tõttu. Peamised rikkumiste tunnused olid laenulepingute sõlmimine äriühingule ebasoodsatel tingimustel, fiktiivsete arvete esitamisega majandusliku kahju tekitamine äriühingule ja äriühingu vara mittesihotstarbeline kasutamine.

2.1.3 Raamatupidamise korraldamise kohustus

Raamatupidamise korraldamise kohustus on üheks äriühingu juhatus liikme spetsiifiliseks kohustuseks. Raamatupidamise ja finantsaruandluse korraldamist reguleerib Eesti Vabariigis raamatupidamise seadus (RPS). Raamatupidamiskohustuslaseks on lisaks avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele, kelleks on Eesti Vabariik ja kohaliku omavalitsuse üksused, ka kõik Eestis registreeritud era- või avalik-õiguslikud juriidilised isikud, füüsilisest isikust ettevõtjad ja Eestis registrisse kantud välismaa äriühingu filiaalid. (Raamatupidamise seadus, 20.11.2002, viimati muudetud 10.11.2021) Juhatus liige ei pea isiklikult tegelema raamatupidamisega, vaid on kohustatud tagama, et äriühing täidaks RPS-ist tulenevaid kohustusi. Selle tagamiseks võib palgata professionaalse raamatupidaja või kasutada vastavat teenust pakkuvat ettevõtet ja jälgida nende tegevust vajalikus ulatuses. RPS § 4 järgi on raamatupidamiskohustuslane, antud juhul äriühing, kohustatud koostama ja esitama majandusaasta lõppedes majandusaasta aruande koos vajalike lisadega ning esitama selle registripidajale (RPS § 4). Peale majandusaasta aruande esitamist registripidajale, muutub see avalikuks dokumendiks, mida saavad lugeda ja vaadata Äriregistrist kõik huvitatud isikud, olgu nendeks siis võimalikud koostööpartnerid või investorid, samuti ka olemasolevad ja uued kliendid. Õigeaegselt esitatud ja sisukalt koostatud aruanne annab potentsiaalsele äripartnerile hea signaali, et äriühing on usaldusväärne ja professionaalne. Lisaks saab kasutada aruannet ka äriühingu turundamiseks, pakkudes partneritele põhjalikku ülevaadet seni tehtud ja tulevikus planeeritavatest tegevustest. (Suurekivi, 07.05.2021)

RPS § 25 lg 1 kohaselt „*Majandusaasta aruande heakskiitmisega kinnitavad tegevjuhtkond, osanikud või füüsilisest isikust ettevõtja majandusaasta aruandes esitatud andmete õigsust ja täielikkust*“ ning selle järgi on juhatus liikmel kohustus olla igakülgsest kursis äriühingus toimuvaga, kuna vastutus kinnitatud aruande sisule vastavuse eest langeb juhatus liikmele (RPS § 25 lg 1). Majandusaasta aruande heakskiitmisega annavad tegevjuhtkond, osanikud või füüsilisest isikust ettevõtja selge kinnituse

esitatud majandusaasta aruande andmete täpsusest ja täielikkusest. See protsess peegeldab nende usaldust aruande õigsuse vastu ning kinnitab, et aruanne on usaldusväärne alus finantsolukorra ja -tulemuste hindamiseks. Heakskiitmine on oluline samm ettevõtte läbipaistvuse ja usaldusväärsuse tagamisel nii sise- kui ka välis osapoolte suhtes.

Kohtuasjas nr 2-22-19414 on tegemist juhatuse liikme ja äriühingu vahelise vaidlusega juhatuse liikme kohustuste rikkumise pärast ja äriühingule tekitatud kahju hüvitamise nõude üle. Juhatuse liikmele heideti ette muuhulgas raamatupidamiskohustuse täitmata jätmist kuna ta jättis vajalikud tehingud seadmete müügi näol raamatupidamises kajastamata. Kolleegium selgitab, et raamatupidamise korraldamine on juhatuse kohustus. Kui juhatuse liige jätab nõuetekohased raamatupidamisdokumendid vormistamata, siis rikub ta seadusest tulenevat raamatupidamise korraldamise kohustust. Täiendavalt toob kolleegium välja, et RPS § 4 p 2 kohaselt on raamatupidamiskohustuslane kohustatud dokumenteerima kõiki oma majandustehinguid ja RPS § 4 p 5 kohaselt säilitama raamatupidamise dokumente. RPS § 6 lg 1 järgi on majandustehing muu hulgas raamatupidamiskohustuslase tehtud tehing, mille tagajärjel muutub raamatupidamiskohustuslase vara, kohustuste või omakapitali koosseis. Sama paragrahvi teise lõike kohaselt on raamatupidamiskohustuslane kohustatud kõiki majandustehinguid dokumenteerima ning kirjendama raamatupidamisregistrites mõistliku aja jooksul pärast majandustehingu toimumist selliselt, et oleks tagatud õigusaktidega ettenähtud aruannete tähtaegne esitamine. ÄS § 306 lg 4 järgi on nõuetekohase raamatupidamise korraldamise tagamine juhatuse ülesanne. Kui juhatuse liige jätab nõuetekohased raamatupidamisdokumendid vormistamata, siis rikub ta seadusest tulenevat raamatupidamise korraldamise kohustust. (Riigikohtulahend nr 3-2-1-38-15)

Peatükis kaks käsitleti eriala allikatele tuginedes eraõiguslike juriidiliste isikute, eriti äriühingute juhtimist ja juhatuse liikmete kohustusi. Äriühinguid juhivad erinevad organid, nagu juhatuse, nõukogu ja üldkoosolek ning juhatuse võib olla üheliikmeline või mitme liikmeline. Juhatuse liikme valimisel ja tema põhikohustuste täitmisel kehtivad teatud nõuded, näiteks peab juhatuse liige olema täisealine ja teovõimeline ning tal ei tohi olla kehtivaid piiranguid, nagu ettevõtluskeeld. Juhatuse liikme ametiaeg võib olla tähtajatu või tähtajaline, sõltuvalt äriühingu põhikirjast. Juhatuse liikme põhikohustusteks on hoolsus- ja lojaalsuskohustusi. Hoolsuskohustus hõlmab juhatuse liikme kohustust täita oma ülesandeid korraliku ettevõtja hoolsusega, hinnata riske ning teha otsuseid äriühingu parimates huvides. Hoolsuskohustus jaguneb hoolsuse, informeerituse ja riskide hindamise komponentideks. Lojaalsuskohustus nõuab juhatuse liikmelt tegutsemist äriühingu parimates huvides, vältides huvide

konflikte enda ja äriühingu vahel. Kohtulahendite analüüsi põhjal ilmneb, et juhatuse liikmete hoolsus- ja lojaalsuskohustus seisneb eelkõige korraliku ettevõtja hoolsusstandardite järgimises, kus arvestatakse äriühingu huve ja välditakse võimalikku huvide konflikti seoses tehingute tegemisega juhatuse liikmega seotud äriühingutega. Juhatuse liikmel on kohustus tegutseda hoolikalt, langetada otsuseid, mis teenivad äriühingu huve, ning olla piisavalt informeeritud otsuste mõjudest äriühingule. Hoolsuskohustus hõlmab ka põhjendamatute riskide vältimist, eesmärgiga minimeerida äriühingule tekitatavat kahju juhatuse liikme otsuste tõttu. Olulised rikkumised hõlmasid laenulepingute sõlmimist ebasoodsatel tingimustel, majandusliku kahju põhjustamist fiktiivsete arvete kaudu ning äriühingu vara mittesihotstarbelist kasutamist.

3 JUHATUSE LIIKME KOHUSTUSTE RIKKUMINE

Termini „vastutus“ sisu võib varieeruda eri uurimisvaldkondades, nagu näiteks õigusteadus, eetika, sotsioloogia jne. Vastutus võib tähendada nii teatava asjaolu sotsiaalset hukkamõistu kui ka sellega seotud seadusjärgseid sanktsioone või karistust. (Tiivel, Äriühingu juhtorgani liikme kohustused ja vastutus. Magistritöö, 2004) Ülevaadet juhatuse liikme vastutuse alustest, liikidest ja tagajärgedest illustreerib Joonis 2.

Organi liikme vastutus	Alus	Kohustuste rikkumine
		Kahju
Liik		Süü
		Lepinguline vastutus
		Lepinguväline vastutus
		Karistusõiguslik vastutus
Tagajärg		Kahju hüvitamine
		Karistus väärteo eest
		Karistus kuriteo eest

Joonis 2. Juhatusel liikmete vastutus (Arumäe, 2013, lk 310)

3.1 Kohustuste rikkumisel vastutuse kohaldamise eeldused

Juhatusel liikme vastutuse eelduseks on, et jäetakse täitmata või täidetakse mittenouetekohaselt seadusest, põhikirjast, osanike otsusest või juhatuse liikme ja ühingu vahel sõlmitud juhatuse liikme lepingust tulenevat kohustust (Arumäe, 2013, lk 312). Osaühingu puhul on juhatuse liige isik, kes valitakse ametisse osanike koosoleku otsusega ja kellele on usaldatud osaühingu juhtimine koos otsuste tegemisega vastavalt asjakohasele äriühinguõigusele. Kui osaühingul on nõukogu, on nõukogu volitatud valida juhatuse liikme. Juhatusel liikme ametiaeg võib osaühingus olla kas kindla tähtajaga, mis reeglina on kolm aastat, või tähtajatult. (Raudmägi, 02.04.2021)

Juhatusel liikme suhe osaühinguga tekib seadusjärgselt ja põhikohustusi ning -õigusi reguleerib ÄS §180-187. TsÜS § 35 järgi on äriühingu juhatuse liige äriühinguga eraldi ametisuhtes, mis enda olemuselt on käsundilaadne tehinguline ehk lepingusarnane õigussuhe. Juhatusel liikme ja äriühingu vahelist õigussuhet reguleeritakse seaduse ja äriühingu põhikirjaga, kuid samuti võib selle õigussuhte alus

põhineda äriühingu kõrgemalseisvate juhtorganite otsused või juhatuse liikme ja äriühingu vahel sõlmitud kokkulepped. Sageli on selliseks sõlmitud kokkuleppeks juhatuse liikme leping, millega täpsustatakse juhatuse liikme kohustused, õigused ja vastutus kohustuste rikkumise eest. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm, 2023)

Probleemide ja kulukate vaidluste ennetamiseks soovitatakse sõlmida õigusnõuetele vastav juhatuse liikme leping, mis selgelt määratleb osapoolte tegeliku tahte ja kokkulepitud tingimused (Tiits, Juhatuse liikme leping ja tööleping, 04.11.2018). Juhatuse liikme leping, mis olemuslikult on käsundusleping, tekitab juhatuse liikme ja äriühingu vahel võlasuhte. Olukorras, kus juhatuse liige on enda tegevuse või tegevusetusega põhjustanud äriühingule kahju, tuleb hinnata seda juhatuse liikme kohustuste rikkumisena ja sellele ei saa kohaldada lepinguväliselt õigusvastaselt kahju tekitamise sätteid.

Kohtulahendi nr 2-17-10474/80 puhul käsitleti mõjuva põhjusena juhatuse liikme kohtukaudu tagasikutsumist VÕS § 196 lg 1 kohaselt ühe lepingupoole olulist lepingurikkumist lähtuvalt sellest, et juhatuse liikme ja äriühingu vahel on lepinguline suhe. Juhatuse liikme kohustuste oluline rikkumine põhjustab olukorra, kus osaühingult ei saa enam eeldada soovi jätkata selle isiku juhatuse liikmeks olemist ning kohtukaudu tagasikutsumine on põhjendatud. Kohustuste rikkumine, mis õigustab juhatuse liikme tagasikutsumist kui see on äärmiselt raske ja osaühingut kahjustav, võib olla ka ainult ühekordne. Tagasikutsumise põhjendatuse hindamisel tuleb kõigepealt arvestada osaühingu sooviga säilitada oma tegevuse stabiilsus ja jätkusuutlikkus, tagades samas ka osaühingu võlausaldajate ja teiste huvigruppide (näiteks töötajad, lepingupartnerid jt) huve. (Riigikohtulahend 2-17-10474/80, 18.12.2019)

Kohtuasja nr 2-17-3478 puhul oli juriidilise isiku ja juhatuse liikme vahelise vaidluse aluseks lisaks juhatuse liikme hoolsuskohuste rikkumisele ka erimeelsus juhatuse liikme õiguses teha endale makseid juhatuse liikme tasu ulatuses olukorras, kus tal puudus üldkoosoleku otsusega õigus saada juhatuse liikme tasu. Riigikohus selgitas juhatuse liikme õigust saada enda tehtud töö eest tasu läbi võõrorgani põhimõtte, kus juhatuse liige tegutseb äriühingu huvides omamata seejuures osasid selles äriühingus. Kui osaühingu juhatuse liikme tasustamist reguleerib ÄS § 180¹, mille kohaselt on juhatuse liikmele makstava tasu suurus kokku lepitud osanike või nõukogu otsusega, siis mittetulundusühingu juhatuse liikme tasustamine on sätestatud mittetulundusühingute seaduse § 28¹ lg 1, § 19 lg 1 p 4 ja §28¹ lg 1 teine lause: MTÜ põhikirjas tuleb see selgelt määratleda juhatuse liikme tasustamine, tasu suuruse ja maksmise korra otsustusõigus on MTÜ üldkoosolekul. (Riigikohtulahend nr 2-17-3478, 21.04.2021)

TsÜS § 37 lg 1 kohaselt vastutavad juhatuse liikmed solidaarselt osaühingu ees, kui nad on oma kohustuste rikkumisega tekitanud kahju osaühingule. Solidaarse vastutuse eelduseks on mitme juhatuse liikme olemasolu äriühingus ning äriühingule tekitatud kahju tekkimist saab süüks panna vähemalt kahele või mitmele juhatuse liikmele. Solidaarne vastutus tähendab äriühingu vaba valikut otsustamaks valida õigust nõuda kahju hüvitamist vabal valikul kas ühelt, mõnelt või kõigilt juhatuse liikmetelt. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm, 2023) Siiski, kui juhatuse liige tegutses vastavalt juriidilise isiku üldkoosoleku või muu pädeva organi õiguspärasele otsusele, ei ole ta isiklikult vastutav põhjusel, et juhatuse liige järgis õiguspäraselt tehtud otsust, mis on pärit pädevalt organilt. Õiguspäraseks või seaduslikuks ei saa lugeda sellist otsust või suunist, mille täitmine läheks vastuollu korraliku ettevõtja hoolsusstandardiga. (Arumäe, 2013, lk 311) Solidaarset vastutust ei saa kohaldada olukorras, kus juhatuse liige on rikkunud juhatuse liikme individuaalkohustust, milleks on näiteks juhatuse liikme konkurentsikeeld või ärisaladuse hoidmine vaid ainult nende kohustuste rikkumisel, mis kohalduvad äriühingu juhtorganile tervikuna, näiteks kohustus korraldada äriühingu raamatupidamist. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm, 2023)

Ametisuhte tekkimiseks juhatuse liikme ja äriühingu vahel peavad olema täidetud järgmised tingimused TsÜS § 35 järgi:

- juhatuse liikme eelnev nõusolek - enne juhatuse liikmeks valimist peab isik andma oma nõusoleku või tagantjärele heakskiidu. See tähendab, et isik peab olema teadlik ja nõustuma juhatuse liikmeks valimisega;
- pädeva organi otsus - juriidilise isiku pädev organ, näiteks aktsionäride üldkoosolek või nõukogu, peab vastu võtma otsuse isiku valimise kohta juhatuse liikmeks. See tagab, et isiku juhatuse liikmeks määramine on õiguspärane ja vastab juriidilisele korrale;
- juhatuse liikme kinnitus - pärast pädeva organi otsuse vastuvõtmist peab isik andma kinnituse, et ta on teadlik ja nõustub oma valimisega juhatuse liikmeks. See kinnitus võib hõlmata ka tema valmisolekut vastu võtta juhatuse liikme kohustused ja vastutus. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm, 2023)

TsÜS § 125 järgi võib juhatuse liige igal ajal mõjuval põhjusel enda kohalt tagasi astuda, samuti võivad juhatuse liikme tagasi kutsuda osanikud või selle olemasolul, nõukogu. Ühtlasi lõpevad juhatuse liikme

esindusõigused ka ametiaja lõppemisel, kui seda ei pikendata. Lisanduvalt lõpeb esindusõigus äriühingu registrist kustutamisega. (*Ibid.*)

3.2 Tsiviilõiguslik-, karistusõiguslik- ja haldusvastutus

Juhatuse liikmete puhul saab eristada tsiviilõiguslikku, avalik-õiguslikku ja karistusõiguslikku vastutust. Tsiviilõiguslik vastutus juhatuse liikme puhul võib olla mitmetahuline, sõltudes sellest, millisest õigussuhtest kohustused tulenevad ja milline on selles suhtes vastutusstandard. Tsiviilõiguses eristatakse juhatuse liikmete vastutust ühingu ees, osanike või aktsionäride ees ning kolmandate isikute, sealhulgas võlausaldajate ees. Näiteks võib juhatuse liiget nõuda kahju hüvitamisele, kui äriühing on maksejõuetu. Avalik-õiguslik vastutus ehk haldusvastutus põhineb õigussuhtel riigiga, kus kohustused tulenevad asjaajamiseks kehtestatud reeglitest või ettevõtluskeskkonna kaitseks sätestatud normidest ja. Karistusõiguslik vastutus on seotud õigusvastaste tegudega, ja vastutus rakendub eeldusel, et juhatuse liikme tegevus vastab süüteokoosseisu tunnustele. See tähendab, et karistusõiguslik vastutus on seotud teadliku ja tahtliku õigusrikkumisega. (Liin S. , 26.10.2022)

3.2.1 Tsiviilõiguslik vastutus

Juhatuse liikme tsiviilõiguslik vastutus tuleneb tema lepingulistest kohustustest äriühingu suhtes ning on kahju hüvitamises seisnev vastutus. Juhatuse liige peab täitma oma kohustusi hoolsuskohustuse ja lojaalsuskohustuse piires ning tegutsema äriühingu huvides. Kui ta rikub neid kohustusi ning sellest tulenevalt põhjustab kahju äriühingule või osanikele, võib teda pidada vastutavaks kahju hüvitamiseks. (Varul, P., *et al*, TsÜS komm., 2023)

Kohtuasja nr 2-17-3478 puhul oli tegemist juriidilise isiku ja selle juhatuse liikme vahelise vaidlusega juhatuse liikme hoolsuskohustuse rikkumise tõttu juriidilisele isikule tekitatud kahju üle. Poolte vaidlus seisnes selles, kas juhatuse liige rikkus juhatuse liikme hoolsuskohustust, võttes juriidilise isiku arvelduskontolt välja sularaha. Riigikohus selgitas kahju hüvitamise kohustust VÕS § 115 lg 1 alusel, kus juhatuse liikmed vastutavad enda kohustuste rikkumise tõttu tekkinud kahju hüvitamise eest solidaarselt. Lisanduvalt juhtis riigikohus tähelepanu, et juhatuse liikmelt võib nõuda kahju hüvitamist kui tema tegevuse tõttu on äriühingule tekkinud või võib tekkida tulevikus kahju (VÕS § 127 lg ja § 128), rikkumine ja kahju on põhjus-tagajärg seoses (VÕS § 127 lg 4) ning seda olukorras, kus juhatuse liige ei ole käitunud tavapärase hoolsusstandardi kohaselt. Tavapäraseks hoolsusstandardiks loetakse

seda kui juhatuse liige on oma kohustusi täitnud juhatuse liikmelt tavaliselt oodatava hoolsusega. (Riigikohtulahend nr 2-17-3478, 21.04.2021)

Hüvitamisele kuuluv kahju jaguneb VÕS § 128 lg 1 kohaselt kaheks: varaliseks ja mittevaraliseks kahjuks. Varaline kahju hõlmab peamiselt otseseid varalisi kahjusid, nagu näiteks asja või vara hävimine, kuid ka saamata jäänud tulu võib olla osa varalisest kahjust. VÕS § 134 kohaselt puudutab mittevaraline kahju aga eelkõige isiku vaimset või füüsilist seisundit, nagu näiteks valu, kannatused, rikkumine, ebamugavus või maine kahjustus, milledest viimane mõjutab olulisel määral äriühingu tegevust. Otsene varaline kahju puudutab ka olukorda, kus kahju tekkimine toimub tulevikus. (Varul, P., *et al*, VÕL komm., 2021)

Hüvitatava kahju leidmiseks võrreldakse kahjustatud isiku tegelikku olukorda hüpoteetilise olukorraga, kus kahju tekitavat sündmust poleks toimunud. Kui nende kahe olukorra vahel on erinevus ning kahjustatud osapool on kannatanud materiaalselt või immateriaalselt kahju, mis on tekitatud juhatuse liikme poolt rikkumiste või hooletuse tõttu, siis vastutab juhatuse liige selle kahju hüvitamise eest. Seega on kahjustatud isiku hüpoteetilise, ilma kahjustava sündmuseta, hüvede olukorra ja tema tegeliku olukorra vahe hüvitatav kahju, mis kuulub juhatuse liikme poolt hüvitamisele. (Varul, p., *et al*, 2005)

Kahjueelse olukorra taastamine ehk restitustioon toimub põhimõttel, kus kahjustatud isik asetatakse tagasi sellisesse majanduslikku olukorda, milles ta oleks olnud enne lepingulise kohustuse rikkumist (Tiivel, 2004).

Vastavalt VÕS § 127 lg 4 kohaselt saab juhatuse liikme vastutust rakendada ainult juhul, kui tema tegevuse või tegevusetuse tõttu on tekkinud lepingu rikkumine ning sellest tulenev kahju. Peab olema olema põhjuslik seos, et tuvastada kas juhatuse liikme tegevus või tegevusetus oli otsesteks põhjusteks tekkinud kahjule. Põhjuslik seos ei pea olema vahetu, vaid võib ilmnedas sündmuste jadas, mille kahju tekitaja oma tegevusega loob. Oluline on uurida objektiivset faktilist olukorda, ja kahjustatud isik peab tõendama põhjusliku seose olemasolu. See kehtib ka olukorras, kus kahju tekitaja rikkus kohustust tahtlikult. Põhjusliku seose hindamiseks kasutatakse elimineerimismeetodit, küsides, kas kahju oleks tekkinud, kui lepingurikkumist või õigusvastast tegu poleks toimunud. (Varul, P., *et al*, VÕL komm., 2016) Seadusjärgselt juhatuse liikmetele pandud konkreetsed kohustused kuuluvad kõik täitmisele, lisanduvast tuleb nende täitmise eest ka vastutada. Mitme liikmelise juhatuse liikmed ei tegutse ainuisikutena vaid meeskonnana, kus olulised otsused võetakse vastu ühise arutelu käigus.

Üheskoos vastuvõetud otsuste, ja sellest tingitud tulemuste eest ei saa panna täiemahulist vastutust ühele liikmele. Solidaarsest vastutusest on võimalik juhatuse liikmel vabaneda juhul kui ta tõendab ära enda poolse kohustuste täitmise korraliku ettevõtja hoolsusega ning rikkumise on toime pannud teine juhatuse liige (ÄS § 187 lg 2). Olukorras, kus kohustuste rikkumisest põhjustatud kahjumlik tagajärg on tekkinud küll ühiselt vastu võetud otsuse tulemusel, kuid eelnevalt on juhatuse liikmete vahel ära jagatud selgelt äriühingu juhtimisega seotud ülesanded, saab kahju tekitamise eest vähemal määral vastutanud juhatuse liige taotleda kahjuhüvitise vähendamist proportsionaalselt enda osalusega juhtimisprotsessis (VÕS § 140).

Juhatuse liikme ja äriühingu vahel valitsev suhe on tehingulise iseloomuga, põhinedes juriidilise isiku põhikirjal või omavahelistel sisesuhetel, ning TsÜS § 146 kohaselt saab piiratud vastutusega äriühingu juhatuse liikmelt kahju hüvitamist seoses tema tegevuse või tegevusetusega nõuda enne nõude aegumistähtaega ehk kolme aasta jooksul (TsÜS § 146 lg 1). Kuna tegemist on aga tavapärasest õigussuhtest erinevaga, kohaldatakse äriühingu juhatuse liikme vastu esitatava nõude aegumistähtajana eritähtaega viis aastat (Varul, P., *et al*, 2010), (ÄS § 187 lg 3, § 315 lg 3).

3.2.2 Karistusõiguslik vastutus

KarS § 14 alusel seisneb juriidiliste isikute derivaatne ehk tuletatud vastutus asjaolul, et kõikide karistatavate tegude toimepanemine tuleneb füüsiliste isikute tegevusest ning seetõttu kohaldatakse äriühingutele karistusseadustiku sätteid sarnaselt füüsiliste isikutega. Erisusena käsitletakse riigi, riikidevahelise organisatsiooni, kohaliku omavalitsuse üksuse ja avalik-õiguslike juriidiliste isikutega seotud juhtumeid põhjusel, et nende tegevust reguleerivad eraldiseisvad seadused ja rahvusvahelised konventsioonid ning riik kui seaduselooja ei saa olla iseenda karistajaks (Sootak, J.; Pikamäe, P., 2021). Siiski tuleb arvestada, et avalik-õiguslike juriidiliste isikute tegevust viivad ellu otsuste vastuvõtmisega ja täitmisega füüsilised isikud, kes seaduslikult on vastutavad oma tegude eest.

Karistusseadustiku (KarS) alusel (KarS § 2-3):

- karistatakse teo eest, kui see vastab süüteokoosseisule, on õigusvastane ja isik on selle toimepanemises süüdi;
- süütegu on kuriteo toimepanemine, tegevus või tegevusetus mis jaguneb kuriteoks ja väärteoks;
- väärtegu on süütegu, mille puhul põhikaristusena kohaldatakse rahatrahvi või aresti;

- kuritegu on süütegu, mille puhul põhikaristusena kohaldatakse juriidilisele isikule rahalist karistust.

Süüvõimeliseks juriidiliseks isikuks loetakse KarS § 37 järgi õigusvõimelist juriidilist isikut (KarS § 37), õigusvõime tuleneb TsÜS § 26 lg-st 2, mille kohaselt on õigusvõimeline eraõiguslik juriidiline isik, kes on seadusega ettenähtud registrisse kantud (TsÜS § 26 lg 2). Eesti mõistes on seadusega ettenähtud registriks äriregister ning süüvõimelised on kõik äriühingud, kes on registreeritud äriregistris.

Nii õiguses, kui ka ühiskonnas kehtib õiguslik ootus, et isikud peaksid olema kursis kehtivate seaduste ja nende nõuetega ning tegutsevad vastavalt sellele teadmisele. Äriühingu juhatuse liige peab olema teadlik tema poolt juhitava äriühingu tegevusvaldkonnas kehtivatest õigusaktidest või kohaldatavatest erisustest (Varul, P., *et al*, 2005, lk 111). Äriühingu juhatust võib karistusõiguslikult vastutusele võtta juhul kui ta paneb toime teo, mis on seadusega keelatud ja mida peetakse väärteoks või kuriteoks (Tiivel, 2004).

Füüsilisele isikule, kes on toime pannud kuriteo, on kohaldatav lisaks põhikaristuseks olevale rahalisele karistusele, vangistusele või juriidilise isiku tegevuse sundlõpetamisele, võimalik määrata lisakaristusena tegutsemis- või ettevõtluskeeldu (Arumäe, 2013, lk 317), (KarS § 44-45). Lisakaristuse kohaldamine võib väljenduda vastavalt kahe erineva tüübi järgi, mis sõltuvad kuriteo iseloomust ja tõsidusest ning on seotud kuriteo tagajärgedega ja eesmärgiga takistada rikkumise toime pannud isiku jätkuvat negatiivset mõju ühiskonnale või konkreetsele valdkonnale. Tegutsemiskeeluga seatakse piirangud võimalustele tegutseda valdkonnas, kus pandi toime rikkumine (KarS § 49), ettevõtluskeeluga keelatakse isiku võimalused olla ettevõtja, äriühingu juhatuse liige, juriidilise isiku likvideerija või prokurist kohtu poolt määratud ajaks (KarS § 49¹), (Sootak, J.; Pikamäe, P., 2021).

Juhatuse liikme või juriidilise isiku poolt toime pandud süütegudeks on KarS järgi:

- tervist kahjustavad süüteod, näiteks raske tervisekahjustuse tekitamine tahtlikult tööohutusnõuete teadliku eiramise näol (KarS § 118);
- isikuvastased süüteod, näiteks ettevõtte nimel tehtud ähvardused (KarS § 120);
- vabadusvastased süüteod, näiteks inimkaubandus (KarS § 133);
- võrdõiguslikkuse vastased süüteod, näiteks vaenu õhutamine (KarS § 151);
- rahvatervisevastased süüteod, näiteks narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine (KarS § 184);

- varavastased süüteod, näiteks omastamine (KarS § 201) või kelmus (KarS § 209);
- usalduse kuritarvitamine (KarS § 217¹);
- ametialased süüteod, näiteks altkäemaksu andmine (KarS § 298).

3.2.3 Haldusvastutuse sisu ja selle kohaldamine

Haldusvastutus tähendab äriühingu juhatuse liikme vastutust maksuõigusrikkumiste eest (Tiivel, 2004). Haldusvastutuse eesmärk on maksuseaduste asjakohane järgimine ning kindlustada maksude õige ja tähtaegne tasumine. Läbi selle säilib maksusüsteemi toimepidevus, kuna äriühingu juhatuse liikmed vastutavad oma tegevuse eest ja peavad järgima kehtestatud maksuseadusi.

Maksukorralduse seaduse (MKS) § 8 järgi on „*juriidilise või füüsilise isiku seaduslik esindaja kohustatud korraldama äriühingu majandustegevuse tulemusel rahaliste ja mitterahaliste kohustuste tähtaegse ja täieliku täitmise.*“ (Maksukorralduse seadus, Vastu võetud 20.02.2002, viimati muudetud 20.06.2023) (MKS § 8).

Rahalised kohustused seisnevad maksu kinnipidamise ja tasumise kohustuses (MKS § 31 lg 1 p 1 ja 2). Lisaks maksukohustusele on maksumaksjal, antud lõputöö kontekstis juriidilisel isikul ehk äriühingul, kohustus tasuda ka kõrvalnõuded. Kõrvalnõueteks on MKS järgi intressid, sunniraha või asendustäitmise kulud (MKS § 31 lg 1 p 5). Vastutuskohustus tuleneb sellest, et teatud olukordades võib maksumaksja ise olla võimetu või keelduda maksukohustuse täitmisest. Sel juhul saab maksuhaldur rakendada vastavaid meetmeid ja võtta vastutusele kolmanda isiku, kelleks võib olla äriühingu juhatuse liige, kes on seotud maksumaksjaga või vastutab maksu kinnipidamise eest. (Varul, P., *et al*, 2005).

Äriühingu juhatuse liikme hoolsuskohustuse täitmise seisukohast on oluline pidada kinni raamatupidamisarvestuse ja maksuarvestuse pidamise kohustusest (MKS § 57). Seadus sätestab maksukohustustase maksuarvestuse pidamise ja korraldamise tingimused nii, et vajadusel on võimalikult lühikese ajaga saadav koondvaade tehtud tehingutest ja maksustamise aspektist olulistest andmetest, nagu hetkeline seis tuludes, kuludes ning varadest koos kohustustega. Juhatuse liige ei pea tingimata tegelema raamatupidamisega igapäevaselt ise vaid ta peab olema veendunud, et äriühingu raamatupidaja on pädev oma ülesannetes ja vastavasisulisel toimingud on tehtud õigesti ja õiglasel meetodil.

Maksukohustuse täitmise kontekstis on olulisel kohal ka mitterahalised kohustused, milledest üheks olulisemaks on deklareerimis- ja maksusumma arvestamise kohustus. Maksusumma, mis tasutakse maksuhaldurile, tuleb maksumaksja või maksu kinnipidaja poolt eelnevalt arvutada (MKS § 88) ja deklareerida, ning deklaratsioon esitada tähtaegselt (MKS § 86). Maksudeklaratsioon esitatakse tulu-, käibe-, aktsiisi-, tolli-, sotsiaalmaksu- ja hasartmängumaksu arvestamise kohta (MKS § 85 lg 1).

Olukorras, kus maksumaksja ei täida oma kohustust esitada teavet, nõutud asju või dokumente (MKS § 60-62) kas osaliselt või täielikult, võib maksuhaldur enne seadusjärgse vastutuse kohaldamist kasutada sunniraha rakendamist, mis oma olemuselt ei ole karistus vaid haldussunni teostamise vahend (Varul, P., *et al*, 2005, MKS §67 lg 1). Enne sunniraha rakendamist teeb maksuhaldur maksukohustuslasele hoiatuse, milles märgitakse ära sunniraha suurus ja tasumise tähtaeg, võttes arvesse et esmakordsel kohustuse täitmisele sundimiseks võib sunniraha olla kuni 640 eurot ning teisel korral kuni 2000 eurot (MKS § 67 lg 3).

Kohtuasja nr 3-17-2235 puhul oli tegemist äriühingu juhatuse liikme ja Maksu- ja Tolliameti vahelise vaidlusega. Juhatuse liikmele heideti ette raskelt hooletut tegevusetust ja selle tulemusel äriühingule maksuvõla põhjustamist. Tegevusetust põhjendati käibedeklatsioonides esitatud andmete mitte kontrollimisega, mistõttu kajastati valeandmeid tehingute kohta mida tegelikkuses ei olnud toimunud. MKS § 96 lg 1 kohaselt on maksuhalduril õigus teha vastutusotsus, millega saab nõuda maksuvõlga sisse kolmandalt isikult, kes vastutab maksumaksja kohustuste täitmise eest. MKS § 40 lg 1 järgi vastutab juhatuse liige maksukohustuslase ehk äriühinguga kelle juhatuse liige ta on, solidaarselt tekkinud maksuvõla eest, kui ta on tahtlikult või raskest hooletusest tulenevalt rikkunud rahaliste ja mitterahaliste kohustuste õigeaegset ja täielikku täitmist. Kolleegium on seisukohal, et juhatuse liige on kohustatud täitma oma ülesandeid korraliku ettevõtja hoolsusega, tegutsema heas usus ja äriühingu huvides, nagu on sätestatud ÄS § 187 lg-s 1. Juhatuse liige järgis küll kohustust korraldada äriühingu raamatupidamist, kasutades selleks kutselise raamatupidaja abi, kuid ei ilmutanud piisavat huvi ega uurinud täiendavalt äriühingu majandustegevuse kohta kui ilmneseid esimesed viited maksudeklaratsioonides kajastatud tehingute ja arvelduskontol toimunud rahaliste liikumiste erisustest, millele juhiti tähelepanu maksuhalduri esmastes pöördumistes juhatuse liikme poole. (Riigikohtulahend nr 3-17-2235, 11.12.2019)

Äriühingu juhatuse liikmed, kui nad on mõistetud süüdi maksualase kuriteo toimepanemise eest, vastutavad selle eest solidaarselt äriühinguga (MKS § 41). Maksualased väärteod on seaduse järgi (MKS § 153¹-156¹):

- maksukohustuse varjamine ja tagastusnõude alusetu suurendamine;
- maksuhalduri tegevuses takistamine;
- aktsiisiga maksustatavate kaupadega seotud eeskirjade rikkumine;
- aktsiisilaopidaja ja registreeritud kaubasaaja kohustuste täitmata jätmine;
- ebaseaduslikud toimingud aktsiisivabalt sisseveetud mootorikütusega;
- teabevahetuse takistamine;
- mõõduri või tõkendi rikkumine;
- vaidluse lahendamise menetluses saladuse hoidmise kohustuse rikkumine.

Karistusregistri seaduse § 24 lg 1 p 2 kohaselt kustutatakse karistusregistrist karistusandmed maksualase väärteo kohta alates trahvi tasumisest või aresti kandmisest kahe aasta möödudes (Karistusregistri seadus, 17.02.2011).

Eelnevalt peatükis kolm kirjeldatud äriühingu juhatuse liikme vastutuse olemusest ja kohaldamise eeldustest järeldeb autor, et juhatuse liikme õigusliku vastutuse kehtestamiseks peavad olema tõendatud vastutuse alused, sealhulgas juhatuse liikme kohustuse rikkumine, äriühingule tekitatud kahju ning nendevaheline põhjuslik seos. Juhatuse liikme vastutuse lõplikuks kohaldamiseks on oluline hinnata objektiivselt või või subjektiivselt juhatuse liikme tegevust või tegevusetuse etteheidetavust. Tavaolukorras on juhatuse liikme vastutus range, tuginedes objektiivselt hinnatavale riskivastutusele ehk vabandatavatele ning süüpehmisel, mis sisaldab subjektiivseid hindamiskriteeriume, kohaldatakse ainult juhatuse liikme õigusvastasest tegevusest tingitud kahju korral.

3.3 Järeldused riigikohtu praktikast lähtuvalt

Kohtupraktika uurimine ja analüüsimine juhatuse liikmete kohustuse ja sellega kaasneva vastutuse kontekstis on oluline mitte ainult õigusvaldkonna vaatest, vaid ka ettevõtete juhtidele, kes soovivad vältida võimalikke õiguslikke riske. Juhatuse liikmetel on äriühingu juhtimisel mitmeid kohustusi mis tulenevad nii seadustest ja määrustest, kui ka ametialasest juhatuse liikme lepingust või äriühingu enda põhikirjast. Kui juhatuse liige käitub hooletult või võtab vastu otsuseid, mis kahjustavad äriühingu huve,

võivad äriühingu omanikud või äriühinguga ärilistes suhetes olevad isikud ja nende esindajad pöörduda kohtusse nõudega vastutuse võtmisega ja kahju hüvitamisega. Kui tekib kahtlus, et juhatuse liige on rikkunud oma kohustusi, on kohtuvaidlus tihti ainsaks viisiks nõuda vastutust ja kaitsta äriühingu huve. Lisaks aitavad sellised kohtuvaidlused kujundada õiguspraktikat ja määratleda juhatuse liikmete vastutusalasid ärikeskkonnas.

Teoreetilises osas välja toodud seadusest tulenevad juhatuse liikme kohustused on selgesõnalised, kuid ei ole piisavalt seaduses sisu osas selgitatud. Juhatuse liikmetele on kohustused informatsioonina seadusest kättesaadav ja juhatuse liige ei tohiks teadmiste puudumisega õigustada enda kohustusi rikkuvat käitumist. Pigem rikutakse kohustusi teadlikult ja sooviga saada isiklikku materiaalist kasu.

Analüüsist järeldus, et esineb vaidlusi juhatuse liikme hoolsus- ja lojaalsuskohustuse üle, samuti ka raamatupidamiskohustuse järgimise üle.

Järeldused uuritud kohtupraktikast:

1. Kohtuasjas nr 2-19-3736 leidis Riigikohus, et äriühingu juhatuse liige rikkus hoolsuskohustust, esitades võltsitud arveid teise äriühingu nimel, tekitades esimesele äriühingule märkimisväärset kahju. Riigikohus selgitas, et juhatuse liige võib vastutada heade kommete vastase tahtliku käitumise eest, kui tema tegevuse eesmärk on teise isiku kahjustamine.
2. Kohtuasjas nr 2-21-16071 heideti juhatuse liikmetele ette hoolsus- ja lojaalsuskohustuste rikkumist äriühingu vara mittesihotstarbelise kasutamise ja raha äriühingust välja viimise näol. Riigikohus selgitas, et juhatuse liikme hoolsuskohustus hõlmab otsuste tegemist äriühingu huvides ja riskide minimeerimist.
3. Kohtuasjas nr 2-22-19414 vaidlesid pankrotihaldur ja endine äriühingu juhatuse liige kahju hüvitamise üle. Juhatuse liige põhjustas tahtlikult äriühingu varatuse ja rikkus raamatupidamiskohustust. Riigikohus leidis, et juhatuse liikme raamatupidamiskohustus hõlmab korraliku ettevõtja hoolsust ja nõudis tal äriühingu varguse hüvitamist.
4. Kohtuasjas nr 2-17-3478 oli vaidlus juhatuse liikme tasustamise ja hoolsuskohustuse rikkumise üle. Juhatuse liige rikkus hoolsuskohustust, võttes endale tasu, kuigi üldkoosoleku otsusega ei olnud selleks õigust. Riigikohus selgitas, et juhatuse liige peab toimima korraliku ettevõtja hoolsusega.

5. Kohtuasjas nr 3-17-2235 vaidlesid äriühingu juhatuse liige ja Maksu- ja Tolliamet. Juhatuse liikme hooletu tegevusetus põhjustas valeandmete esitamist käibedeklaratsioonides ja maksuvõla tekkimist. Riigikohus rõhutas juhatuse liikme kohustust tegutseda korraliku ettevõtja hoolsusega, toonitades tema vastutust tekkinud maksuvõla eest.
6. Kohtuasjas nr 2-17-10474/80 oli vaidluse aluseks osaühingu juhatuse liikme ametikohalt tagasikutsumise nõue. Vaidlevad pooled arutasid, millised on õigustavad ja mõjuvad põhjused osaühingu juhatuse liikme tagasikutsumiseks ning kas need olid antud juhtumis kohalduvad. Riigikohus leidis, et juhatuse liige rikkus nii hoolsuskohustust - andes eritingimustel laenu osaühingu varade arvelt kolmandale isikule ning jättis laenulepinguga koos sõlmimata laenu tagatisega tagamise kokkuleppe - kui ka raamatupidamiskohustust - jättes majandusaasta aruande osanikele kinnitamiseks edastamata.

KOKKUVÕTE

Vastavalt äriseadustikule on eraõiguslikud äriühingud täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu. Äriühinguid juhivad erinevad organid, sealhulgas juhatus, nõukogu ja üldkoosolek. Juhatuse liikmete valimisel ja põhikohustuste täitmisel kehtivad teatud nõuded, nagu täisealine ja teovõimeline olemine ning kehtivate piirangute puudumine. Juhatuse liikme ametiaeg võib olla tähtajatu või tähtajaline. Juhatuse põhikohustused hõlmavad hoolsus- ja lojaalsuskohustusi. Hoolsuskohustus nõuab ülesannete täitmist korraliku ettevõtja hoolsusega, riskide hindamist ja otsuste tegemist äriühingu parimates huvides. Lojaalsuskohustus nõuab äriühingu huvides tegutsemist, vältides huvide konflikte. Kohtulahendite analüüs näitab, et juhatuse liikmete kohustus seisneb korraliku ettevõtja standardite järgimises, äriühingu huvide arvestamises ja huvide konfliktide vältimises. Juhatuse liikme olulised rikkumised hõlmasid ebasoodsate laenulepingute sõlmimist, majanduslikku kahju fiktiivsete arvete kaudu ning äriühingu vara mittesihotstarbelist kasutamist.

Vastutuse kontseptsioon võib varieeruda erinevates uurimisvaldkondades nagu õigusteadus, eetika ja sotsioloogia ning hõlmab sotsiaalset hukkamõistu, seadusjärgseid sanktsioone või karistusi. Juhatuse liikme vastutuse eelduseks on täita seadust, põhikirjast ja osanike otsustest või juhatuse liikme ja äriühingu vahel sõlmitud lepingust tulenevaid kohustusi. Vastutus ulatub kaugemale võrreldes tavapäraste töösuhetega ning vastutuse hindamisel võetakse arvesse subjektiivseid kriteeriume, mida hinnatakse süü või süüteo alusel.

Juhatuse liikme vastutus võib olla tsiviilõiguslik, kriminaalõiguslik või haldusõiguslik. Tsiviilõiguslik vastutus hõlmab kahju hüvitamist, kui juhatuse liige rikub oma lepingulisi kohustusi äriühingu suhtes. Kriminaalvastutus tuleneb kuriteo toimepanemisest ja sellega kaasnevast õiguslikust vastutusest. Vastutuse rakendamise eelduseks on tõendada lepingu rikkumise ja sellest tekkinud kahju omavaheline põhjuseline seos. Mitmeliikmelise juhatuse puhul on juhatuse liikmete vastutus solidaarne, kuid juhatuse liige või osaliselt vabaneda vastutusest, kui ta tõendab oma kohustuste täitmist korraliku ettevõtja hoolsusega. Äriühingu juhatuse liikmete vastu saab kahjunõude esitada enne nõude aegumistähtaega, mis on tavaliselt kolm aastat, kuid juhatuse liikme ja äriühingu vahelise õigussuhte eripärast on seadusjärgne nõude aegumistähtaeg viis aastat. Kriminaalvastutuse puhul võidakse juhatuse liiget karistada, kui ta on toime pannud kuriteo.

Haldusvastutus seob äriühingu juhatuse liikmed vastutusega maksuõigusrikkumiste eest. Selle eesmärk on tagada maksuseaduste nõuetekohane järgimine ning õigeaegne maksude tasumine, mis omakorda tagab maksusüsteemi tõhususe. Maksuhalduril on õigus rakendada meetmeid ja võtta vastutusele äriühingu juhatuse liikmeid vastutusotsuse kaudu, kui nad ei täida seadusjärgselt määratud maksukohustust. Äriühingu juhatuse liikmete kohustused hõlmavad raamatupidamise ja maksuarvestuse pidamist, tagades et tehingud ja maksustamisega seotud andmed on nõuetekohaselt dokumenteeritud. Juhatuse liige ei pea ise tegelema igapäevase raamatupidamisega, vaid ta peab veenduma, et äriühingu raamatupidamist läbi viiv isik täidab oma kohustusi korrektselt ja pädevalt. Mitterahalised kohustused, nagu deklareerimis- ja maksusumma arvestamise kohustus, on olulised maksukohustuse täitmisel. Maksumaksja või maksu kinnipidaja peavad maksusumma eelnevalt arvutama, deklareerima ja esitama maksudeklaratsiooni õigeaegselt vastavale maksuhaldurile. Maksuhaldur võib rakendada sunniraha, kui maksumaksja ei täida teabe, esemete või dokumentide esitamise kohustust nõuetekohaselt.

Äriühingu juhatuse liikmed vastutavad maksualaste kuritegude eest solidaarselt äriühinguga. Maksualased väärteod hõlmavad erinevaid rikkumisi, nagu maksukohustuse varjamine, maksuhalduri tegevuse takistamine ja aktsiisireeglite rikkumine. Karistusandmed maksualaste väärtegude kohta kustutatakse karistusregistrist pärast trahvi tasumist või aresti kandmist kahe aasta möödudes.

Empiirilise uuringu läbiviimiseks vaatles autor juhatuse liikmete kohustustega seotud riigikohtulahendeid ning analüüsis neid võrreldes teooriaga. Kohtuotsuste vaatluse ja analüüsiga selgitas autor välja enim esinenud kohustuste rikkumised. Kohtupraktikast nähtub, et juhatuse liikmete kohustuste rikkumine toimub pigem teadlikult ning seda ajendab soov saada isiklikku materiaalsel kasu. Juhatuse liikmetel on kohustus käituda üldiselt aktsepteeritavate käitumisnormide järgi, end ametist tagandada või avaldada selleks soovi mõjuva põhjuse ilmnemisel, selgitada välja enda esindusõiguse kehtivus ja selle ulatus ning jälgida juhtorgani kohta kehtivate andmete õigsust Äriregistris.

SUMMARY

According to the Commercial Code, private legal entities include general partnership, trust partnership, private limited company, public limited company, and non-profit association. Various organs, such as the board, council, and general meeting, govern these companies. When electing and fulfilling the core responsibilities of board members, certain requirements apply, such as being of legal age, capable, and having no existing restrictions. The tenure of a board member can be indefinite or temporary. The fundamental duties of the board include diligence and loyalty obligations. Diligence duty demands the execution of tasks with the care of a prudent entrepreneur, assessing risks, and making decisions in the best interests of the company. Loyalty duty requires acting in the company's interests while avoiding conflicts of interest. Analysis of legal decisions indicates that the obligation of board members primarily involves adhering to the standards of a prudent entrepreneur, considering the company's interests, and preventing conflicts of interest. Significant breaches by board members included entering into unfavorable loan agreements, causing economic damage through fictitious invoices, and the improper use of company assets.

The concept of responsibility can vary across different research fields such as law, ethics, and sociology, encompassing social condemnation, legal sanctions, or punishments. The assumption of a board member's responsibility is to fulfill the obligations arising from the law, articles of association, shareholder decisions, or agreements between the board member and the company. Responsibility extends beyond regular employment relationships, and subjective criteria, evaluated based on fault or wrongdoing, are considered in assessing responsibility.

A board member's responsibility can be civil, criminal, or administrative. Civil responsibility involves compensating for damages if a board member breaches contractual obligations towards the company. Criminal responsibility arises from committing a crime, resulting in legal consequences. The prerequisite for applying responsibility is to prove the causal connection between the breach of contract and the resulting damage. In the case of a multi-member board, the responsibility of board members is joint and several, but a board member can partially or fully exempt themselves from liability by proving the fulfillment of their duties with the care of a prudent entrepreneur. Claims for damages against company board members can be filed before the expiration of the limitation period, usually three years, but the statutory limitation period between a board member and the company may be five years due to the

specific nature of their legal relationship. In criminal responsibility, a board member may be punished if they commit a crime.

Administrative responsibility ties company board members to accountability for tax law violations. Its aim is to ensure compliance with tax laws and timely payment of taxes, thereby ensuring the efficiency of the tax system. Tax authorities have the right to take measures and hold company board members accountable through a liability decision if they fail to fulfill legally specified tax obligations. The duties of company board members include maintaining accounting and tax records, ensuring that transactions and tax-related data are properly documented. A board member doesn't necessarily have to handle day-to-day accounting but must ensure that the person responsible for the company's accounting performs their duties correctly and competently. Non-monetary obligations, such as the obligation to declare and calculate the tax amount, are crucial for fulfilling tax obligations. The taxpayer or tax withholder must calculate, declare, and submit tax returns to the tax authorities on time. Tax authorities can impose fines if the taxpayer fails to fulfill the obligation to provide information, items, or documents properly.

Company board members are jointly responsible with the company for criminal offenses related to taxes. Tax offenses include various violations such as concealing tax obligations, obstructing tax authority activities, and violating excise rules. Convictions for tax offenses are removed from the criminal record after the fine is paid or after two years of serving the sentence.

To conduct an empirical study, the author examined court decisions related to the responsibilities of board members and analyzed them in comparison to theory. Through the observation and analysis of court decisions, the author identified the most common breaches of responsibilities. The examination of court practice reveals that breaches of board members' responsibilities often occur knowingly and are motivated by a desire for personal financial gain. Board members have an obligation to behave in accordance with generally accepted norms of conduct, step down from office or express a desire to do so in the event of a significant reason, clarify the validity and scope of their representation authority, and monitor the accuracy of information about the management body in the Business Register.

VIIDATUD ALLIKAD

- Aas, N. (26.05.2022). Juhatuse liikme kohustused ja vastutus. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas <https://www.sorainen.com/wp-content/uploads/2022/08/slaidid.juhatuse-liikme-vastutus.2022-05-26.Norman-Aas-compressed.pdf>
- Arumäe, U. (2013). *Organisatsiooni ja juhtimise õiguslik korraldus*. Juura.
- Bell, E., Bryman, A., & Harley, B. (2019). *Business Research Methods (5th edition)*. Kasutamise kuupäev: 15.11.2023
- Brock, T. (22.03.2023). *What Is Environmental, Social, and Governance (ESG) Investing?* (A. Courage, Editor) Retrieved 11.05.2023, from Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp#toc-environmental-social-and-governance>
- Creswell, J. C. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. Sage. Tsiteeritud 11.11.2023
- Duréndez, A.; Dieguez-Soto, J; Madrid-Guijarro, A. (08.01.2023). The influence of CEO's financial literacy on SMEs technological innovation: the mediating effects of MCS and risk-taking. *Financial Innovation*, 9. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas https://jfin-swufe.springeropen.com/articles/10.1186/s40854-022-00414-w?utm_source=xmol&utm_medium=affiliate&utm_content=meta&utm_campaign=DDCN_1_GL01_metadata#Abs1
- Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus*. (Vastu võetud 07.12.2018). Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/107122018002>
- European Green Deal*. (viimati muudetud 06.12.2022). Retrieved 11.05.2023, from European Council: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>
- Karistusregistri seadus*. (17.02.2011). Allikas: Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/121032011003>
- Karistusseadustik*. (01.09.2022, viimati muudetud 01.04.2023). Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411>
- Kestlikkusaruandlus*. (viimati uuendatud 19.05.2023). Kasutamise kuupäev: 19.05.2023, allikas Rahandusministeerium: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/arvestusvaldkond/kestlikkusaruandlus>

- Kõrgesaar, & Laasik. (2021). *Osauhingu juhatuse liikme leping*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Advokaadibüroo Kõrgesaar & Laasik: <https://www.abkl.ee/single-post/osa%C3%BCChingu-juhatuse-liikme-leping-1>
- Kose, K. (21.12.2022). *Uus ESG regulatsioon Euroopast – kolm punkti, mida peaks teadma iga ettevõtja*. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Äripäev: <https://www.aripaev.ee/sisuturundus/2022/12/21/uus-esg-regulatsioon-euroopast-kolm-punkti-mida-peaks-teadma-iga-ettevotja>
- Liin, S. (2022). *Juriidilise isiku juhatuse liikme vastutus*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Justiitsministeerium: <https://www.just.ee/media/1400/download>
- Liin, S. (26.10.2022). *Õigusloome arendamine - Juriidilise isiku juhatuse liikme vastutus*. Kasutamise kuupäev: 08.11.2023, allikas Justiitsministeerium: <https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/maksejouetusoiiguse-revisjon-loppenud>
- Liivik, E. (25.01.2022). *Osauhingu juhatuse liikme valimine ja tagasikutsumine*. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas rmp PRO: <https://rmp.geenius.ee/ettevotlus/osauhingu-juhatuse-liikme-valimine-ja-tagasikutsumine>
- Mägi, S. (19.10.2021). *Juhatuse liikme lojaalsuskohustus*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas Magilex: <https://www.magilex.ee/juhatuse-liikme-lojaalsuskohustus/>
- Maksukorralduse seadus*. (20.02.2002, viimati muudetud 01.04.2023). Allikas: Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111032023063>
- Maksukorralduse seadus*. (Vastu võetud 20.02.2002, viimati muudetud 20.06.2023). Kasutamise kuupäev: 20.10.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/130062023044>
- MyFondia. (2022). *Huvide konflikt ja juhatuse liikme diskvalifitseerumine*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas MyFondia: <https://insights.fondia.com/ee/et/articles/uhinguoigus/osauhingu-juhtimine/juhatuse/huvide-konflikt-ja-juhatuse-liikme-diskvalifitseerumine>
- Oltjer, B., & Mägi, E. (08.05.2023). *Britta Oltjeri ja Eva Mägi artikkel juhatuse liikme vastutusest*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Cuesta Advokaadibüroo OÜ: <https://www.cuesta.ee/britta-oltjeri-ja-eva-magi-artikkel-juhatuse-liikme-vastutusest/>
- Pedak, K. (01.2023). *Kestlikkusaruandluse direktiiv ja keda see puudutab*. Kasutamise kuupäev: 10.11.2023, allikas PwC Eesti: <https://www.pwc.com/ee/et/press/uudised/asja-joustunud-kestlikkusaruandluse-direktiiv.html>

Raamatupidamise seadus. (20.11.2002, viimati muudetud 10.11.2021). Kasutamise kuupäev: 22.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123112021003>

Rahandusministeerium. (2021). *Rahatark Eesti*. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Rahandusministeerium: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/strateegiaprogramm>

Raudmägi, T. (02.04.2021). *Juhatuse liikme leping : millal, kellega ja kuidas?* Allikas: Pilvebüroo: <https://pilvebyroo.ee/juhatuse-liikme-leping/>

Rebane, K. (14.07.2015). *Juhatuse liikme ametiaeg ja esindusõigus*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas rmp PRO: <https://rmp.geenius.ee/ettevotlus/kasulik/juhatuse-liikme-ametiaeg-ja-esindusõigus-2015-07-14>

Riigi Teataja. (10.11.2023). Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Kohtulahendite liigitus: https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendite_liigitus.html?leht=1&jaotus=juur.206106664.206108675.206112817&kokkuvotted=false&jaotusedVaikimisiAvatud=

Riigikohtulahend 2-17-10474/80. (18.12.2019). Kasutamise kuupäev: 25.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=261249054>

Riigikohtulahend nr 2-17-3478. (21.04.2021). Kasutamise kuupäev: 11.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=289730588>

Riigikohtulahend nr 2-19-3736. (23.02.2022). Kasutamise kuupäev: 08.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=309359334>

Riigikohtulahend nr 2-21-16071. (24.05.2023). Kasutamise kuupäev: 10.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=340059794>

Riigikohtulahend nr 3-17-2235. (11.12.2019). Kasutamise kuupäev: 23.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=260874954>

Riigikohtulahend nr 3-2-1-38-15. (kuupäev puudub). Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=206104600>

Riigiportaal. (01.02.2023). Kasutamise kuupäev: 26.11.2023, allikas Ettevõtlusvormide võrdlus: <https://www.eesti.ee/et/ettevotlus/ettevotte-loomine/ettevotlusvormide-vordlus>

Saare, K. (2022). Kapitaliühingu kõrgeima otsustustasandi liikmete lojaalsuskohustus. *Juridica*, 8. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas https://juridica.ee/article_full.php?uri=2022_8_kapitali_hingu_k_rgeima_otsustustasandi_liikmete_lojaalsuskohustus

- Sallaste, A. (06.06.2019). Mis juhtub, kui äriühing annab oma juhatuse liikmele või osanikule laenu? *rmp PRO*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas <https://rmp.geenius.ee/ettevotlus/kasulik/mis-juhtub-kui-ariuhing-annab-oma-juhatuse-liikmele-voi-osanikule-laenu>
- Sootak, J.; Pikamäe, P. (2021). *Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne*. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Juuraveeb: <https://karistusseadustik.juuraveeb.ee/>
- Suurekivi, M. (07.05.2021). *Ülevaade: mida tasub teada majandusaasta aruandest, kuidas seda koostada ja esitada?* Kasutamise kuupäev: 15.11.2023, allikas Rahandusministeerium: <https://blogi.fin.ee/2021/05/ulevaade-mida-tasub-teada-majandusaasta-aruandest-kuidas-seda-koostada-ja-esitada/>
- Suutre, S. (28.09.2023). *Valitsus kiitis heaks kestlikkusaruandluse standardid*. Kasutamise kuupäev: 10.11.2023, allikas Justiitsministeerium: <https://www.fin.ee/uudised/valitsus-kiitis-heaks-kestlikkusaruandluse-standardid>
- Tamm, K. (2006). Äriühingu juhtorgani liikme deliktiline vastutus äriühinguga seotud kuritarvituste korral. *Juridica*, 396-404. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas https://juridica.ee/article_full.php?uri=2006_6_ri_hingu_juhtorgani_liikme_deliktiline_vastutus_ri_hinguga_seotud_kuritarvituste_korral
- Tarvis, P. (2019). Ärilise kaalutluse reegel juhtorgani liikme vastutuse hindamisel. Tartu. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas <https://core.ac.uk/download/pdf/223010165.pdf>
- Tasane, J. (2019). Õiguse rakendamine õiguse kujundamise teel/magistritöö. Tartu. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas <https://core.ac.uk/download/223009932.pdf>
- Taveter, S. S. (18.11.2023). *Majandus - Asi läks karmiks: üle tuhandele ettevõttele on aruande esitamata jätmise eest määratud trahv*. Kasutamise kuupäev: 18.11.2023, allikas Delfi ärileht: <https://arileht.delfi.ee/artikkel/120247820/asi-laks-karmiks-ule-tuhandele-ettevottele-on-aruande-esitamata-jatmise-eest-maaratud-trahv>
- Tiits, K. (04.11.2018). *Juhatuse liikme leping ja tööleping*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Grant Thornton: <https://www.grantthornton.ee/insights-landing-page/juhatuse-liikme-leping-ja-tooleping-kristel-tiits/>
- Tiits, K., & Laanemäe, L. (2020). *Juhatuse liikme õigused, kohustused ja vastutus*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas <https://epel.ee/wp-content/uploads/2021/02/EPEL-27.01.2021-Slaidid.pdf>

- Tiits, K; Laanemäe, L. (27.01.2021). *Juhatuse liikme õigused*. Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas Grant Thornton: <https://epel.ee/wp-content/uploads/2021/02/EPEL-27.01.2021-Slaidid.pdf>
- Tiivel, T. (2004). *Äriühingu juhtorgani liikme kohustused ja vastutus*. Magistritöö. Tartu. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/1157/tiivel.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Tiivel, T. (2005). Äriühingu juhtorgani liikme hoolsuskohustus. *Juridica*, 9, 621-635. Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas https://www.juridica.ee/article_full.php?uri=2005_9_ri_hingu_juhtorgani_liikme_hoolsuskohustus
- Töölepingu seadus*. (01.07.2009, viimati muudetud 01.04.2023). Kasutamise kuupäev: 11.04.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072014146>
- Tsiviilseadustiku üldosa seadus*. (01.07.2002; viimati muudetud 20.06.2022). Kasutamise kuupäev: 19.04.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120062022032>
- Tuulik, M.-E. (04.07.2023). *Uudised - Majandusaasta aruande esitas tähtajaks 56% kohustatutest*. Kasutamise kuupäev: 08.11.2023, allikas Justiitsministeerium: <https://www.just.ee/uudised/majandusaasta-aruaande-esitas-tahtajaks-56-kohustatutest>
- Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käedi, M., Saare, K., Sein, K. (2023). *Tsiviilseadustiku üldosa seaduse kommenteeritud väljaanne*. Kasutamise kuupäev: 29.11.2023, allikas Juuraveeb: <https://tsiviilseadustiku-ylcosa.juuraveeb.ee/>
- Varul, P., Kull, I., Kõve, V., Käerdi, M., Sein, K. (2021). *Võlaõigusseadus III kommenteeritud väljaanne*. Kasutamise kuupäev: 11.11.2023, allikas Juuraveeb: https://volaoigusseadus-i.juuraveeb.ee/sisu/45496/_134_mittevaralise_kahju_huvitamise_erisused
- Varul, P.; Kaljurand, A.; Mailend, A.; Pikmets, H.; Tolsov, L. (2005). *Äriühingu juhtorganid*. Äripäeva Kirjastuse AS.
- Varul, P; Kull, I; Kõve, V; Käerdi, M. (2010). *Tsiviilseadustiku üldosa seadus - kommenteeritud väljaanne*. Tartu: Juura. Tsiteeritud 11.05.2023
- Varul, Paul; Kull, Irene; Kõve, Villu; Käerdi, Martin; Sein, Karin. (2016). *Võlaõigusseadus I, Kommenteeritud väljaanne*. Kasutamise kuupäev: 01.12.2023, allikas Juuraveeb: <https://volaoigusseadus-i.juuraveeb.ee/>

Võlaõigusseadus. (26.09.2001, viimati muudetud 27.03.2023). Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/961235>

Äriregistriseadus. (13.04.2022, viimati muudetud 07.12.2022). Kasutamise kuupäev: 08.11.2023, allikas Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122022025>

Äriseadustik. (01.09.1995, viimati muudetud 01.02.2023). Kasutamise kuupäev: 11.05.2023, allikas Riigi teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122022033>

LISA 1. DOKUMENDIVAATLUSE TABEL

	Kohtuasja number	Kohus	Kohtulahendi jõustumise kuupäev
1	2-17-10474/80	Riigikohtu tsiviilkolleegium	18.12.2019
2	2-17-3478	Riigikohtu tsiviilkolleegium	21.04.2021
3	2-21-16071	Riigikohtu tsiviilkolleegium	24.05.2023
4	2-19-3736	Riigikohtu tsiviilkolleegium	23.02.2022
5	3-17-2235	Riigikohtu halduskolleegium	11.12.2019
6	3-2-1-38-15	Riigikohtu tsiviilkolleegium	06.05.2015